

Ülevaade Eesti inimõigusvaidlustest Euroopa Inimõiguste Kohtus ja ÜRO komiteedes 2025. aastal

Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus
Välisministeerium, juriidiline osakond

Kokkuvõte

Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) eelmist kohtuaastat jäävad eelkõige meenutama suurkoja otsus Venemaa agressioonisõja kohta Ukrainas ja Eesti suhtes vanglates suitsetamise kohta tehtud otsus. EIK on jätkuvalt ainus rahvusvaheline kohus, kus Venemaa on vastutusele võetud agressioonisõjas toimunu eest. Asjas Ukraina ja Holland Venemaa vastu, mille menetluses osales seisukohtadega ka Eesti, tegi kohus otsuse, milles on üksikasjalikult tõendatud ja hukka mõistetud Venemaa sõjategevuse käigus toimunud inimõiguste rikkumised Ukrainas, sealhulgas seoses Malaysian Airlinesi lennu MH17 lennuki alla tulistamisega. Vanglates suitsetamise kohta leidis EIK, et Eesti on selle keelustamisega rikkunud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi *inimõiguste konventsioon* või *konventsioon*). Eesti taotlusel jätkub selles asjas tekkinud põhimõtteliste küsimuste arutamine EIKi suurkojas.

EIK tegi 2025. aastal Eesti asjades kolm avalikku lahendit. Enim tähelepanu pälvis mainitud otsus vanglas suitsetamise keelu kohta. Kahes ülejäänud asjas EIK rikkumisi ei tuvastanud. Esimene neist puudutas süüdistatava ütluste hindamist tõendina lubamatuks tunnistatud info põhjal, teine alaealise tüdrukuna esinenud politseiagendi kasutamist interneti jututoas.

Eesti kohta EIKile lahendamiseks esitatud kaebuste arv püsib kahe varasema aastaga samas suurusjärgus – kokku 104. 31. detsembri 2025. aasta seisuga oli EIKis pooleli 12 Eestile vastamiseks saadetud avalduse arutamine. Nende seas on ka kaebus seoses Riigikogu avaldusega kuulutada Moskva patriarhaat Venemaa agressiooni toetavaks institutsiooniks. Suurkojas jätkub vaidlus vanglates suitsetamise keelu üle.

Kolmes kohtuasjas, milles EIK oli varem inimõiguste konventsiooni rikkumise tuvastanud, leidis Euroopa Nõukogu (EN) ministrite komitee nende otsuste täitmist kontrollides, et Eesti oli hüvitanud kaebajatele neile põhjustatud kahju ja võtnud meetmeid, millega sarnaseid rikkumisi tulevikus ära hoida. Seetõttu lõpetas ministrite komitee järelevalve nende otsuste täitmise üle.

EIKiga seotud üldist positiivset suundumust näitab statistika vallas arv 53 450, mis tähistab väikseimat EIKi lahendamata asjade jääki alates 2005. aastast (aasta varem oli see arv 60 350 ja 2023. aasta lõpus 68 450). Kohtu töökoormus kasvas mõnevõrra pärast mitut aastat vähenemist. Uusi kaebusi esitati lahendamiseks 2024. aastaga võrreldes 10% enam (31 800 vs. 28 800; võrdluseks: 2023 aastal 45 500).

Inimõiguste kaitse ja Euroopa Liidu (EL) õiguse seisukohast toimus edasimineku ELi inimõiguste konventsiooniga ühinemise tööliinil. 2025. aasta lõpus küsis Euroopa Komisjon Euroopa Kohtult arvamust, kas 2023. aastal kokku lepitud ELi ja ENi liikmesriikide vahelise inimõiguste konventsiooniga ühinemise lepingu eelnõu on kooskõlas ELi õigusega.

Peale EIKis käsitletavate kaebuste tegeleb Välisministeerium ka kaebustega, mis esitatakse ÜRO raames. Avardamaks inimeste võimalusi oma õiguste kaitsel, ühines Eesti 2025. aastal lepingutega, mis avavad kaebetee ÜRO lapse õiguste komiteesse ja ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komiteesse.

Ülevaate Eesti inimõigusvaidlustest on koostanud Vabariigi Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus ja muudes inimõigusvaidlustes Tim Kolk Välisministeeriumist ning sama ministeeriumi juriidilise osakonna rahvusvahelise õiguse büroo jurist Stina-Maria Lusti.

Kokkuvõte	2
1. Üldinformatsioon Euroopa Inimõiguste Kohtu tegevuse kohta.....	5
1.1 Konventsioonisüsteemi toimimine ja areng	5
1.2 Kaebused riikidevahelistes asjades (sh Venemaa vastu).....	7
2. Eesti asjade statistika	9
3. Eesti kohta tehtud lahendid	10
3.1 Suitsetamise keeld vanglas: Vainik jt vs. Eesti (nr 17982/21 + 3 avaldust)	10
3.2 Kuriteo provotseerimine: Helme vs. Eesti (nr 3023/22)	11
3.3 Lubamatud tõendid kriminaalmenetluses: Seppern vs. Eesti (nr 31722/22).....	12
3.4 Klaasvaheseinaga kohtumised vanglas: Nikitin vs. Eesti (nr 49257/22)	13
3.5 Vahi all pidamise kestus: Gammer vs. Eesti (nr 49652/22).....	14
3.6 Eluaegne vangistus: Antonov vs. Eesti (nr 48721/22).....	15
3.7 Omandiõiguse piirangute hüvitamine: OÜ Parem Kallas vs. Eesti (nr 18440/23).....	16
4. Esialgse õiguskaitse taotlused	18
5. Menetluses olevad Eesti asjad	18
5.1 Suitsetamise keeld vanglates: Vainik jt vs. Eesti EIK suurkojas	18
5.2 Jõu kasutamine vanglas: Mamedov vs. Eesti (nr 39748/23)	18
5.3 Õigus vaikida kriminaalmenetluses: Mutso vs. Eesti (nr 37626/23)	19
5.4 Pipragaas ja elektrišokirelv vanglas: Hiienurm vs. Eesti (nr 38935/23).....	20
5.5 Riigikogu avaldus kui usuvabaduse rikkumine: Pühtitsa klooster ja Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik vs. Eesti (nr 37303/24 ja 37448/24).....	21
5.6 Antisemitismi ilmingud Tammsaare pargis: Šabad vs. Eesti (nr 24391/24).....	21
5.7 Covid-19 vastu vaktsineerimise kohustus töökohal: Kõiv vs. Eesti (nr 29497/24).....	22
5.8 Kartserikaristuste järjestikune kohaldamine: Paulus vs. Eesti (nr 5617/24).....	23
6. Eesti kohta tehtud EIKi otsuste täitmine	23
6.1 Täitmise järelevalve lõpetamine kolmes asjas	24
6.2 Lapse ütlused kriminaalmenetluses: R. B. vs. Eesti (nr 35252/08).....	25
6.3 Advokaadi kutsesaladuse kaitse kriminaalmenetluses: Särgava vs. Eesti (nr 698/19) 26	
7. ÜRO komiteede menetletavad Eesti kohta esitatud kaebused	26
7.1 Üleminek riigikeelsele gümnaasiumiharidusele: Saaremägi vs. Eesti	27
7.2 Patronüüm passis: Rusakov vs. Eesti.....	27
7.3 Õigus valitud kaitsjale kriminaalmenetluses: Zeynalov vs. Eesti	28

1. Üldinformatsioon Euroopa Inimõiguste Kohtu tegevuse kohta

1.1 Konventsioonisüsteemi toimimine ja areng

EIK sai eelmisel aastal üle pika aja uue presidendi ([Mattias Guyomar](#)) täispikkuses mandaadi ajaks ehk kolmeks aastaks. Samuti valiti teiseks ametiajaks tagasi kohtu kantsler ja asekancler. Kolmeaastane mandaat võimaldab presidendil ellu viia ambitsioonikaid eesmärged EIKi tegevuse tõhususe, nähtavuse ja läbipaistvuse ning EIKi vastutuse vallas. EIKi president esindab kohut ka välissuhtluses (eelkõige suhtlemisel teiste ENi organite ja liikmesriikidega).

EIKi eelarve oli 2025. aastal ligikaudu 88 miljonit eurot (kogu ENi eelarve maht oli 2025. aastal umbes 655 miljonit, Eesti osa selles 863 905,03 eurot). Meeldetuletuseks, liikmesriigid suurendasid kohtu eelarvet 2024. aastal hüppeliselt 2023. aasta ligikaudu 77 miljonilt eurolt [85 miljonile eurole](#). Eelarve suurendamine oli jätk ENi liikmesriikide Reykjavíki 16.-17. mai 2023. aasta [tippkohtumisele](#), kus liikmesriigid kinnitasid pühendumust inimõiguste konventsiooni järgimisele, EIKi toetamisele ja kohtuotsuste täitmisele (vt deklaratsiooni IV lisa).

EIKi töökoormus mõnevõrra kasvas 2025. aastal pärast kaht aastat langust (vt [2025. aasta statistika analüüs](#)). Uusi kaebusi (mis edastati ka kohtunikele arutamiseks) esitati eelneva aastaga võrreldes 10% enam (31 800 vs. 28 800). Kohtuasjade arv suurenes peamiselt Türgi, Poola ja Itaalia kohta esitatavate avalduste tõttu. Uutest avaldustest oli suurem osa tavapäraselt selline, mis võimaldab ainuisikuliselt asju läbi vaataval kohtunikul need sujuvalt vastuvõetamatuks tunnistada (22 750 avaldust, mis on eelmise aastaga võrreldes 15% seda laadi menetlust võimaldavaid asju). Kohtukoosseisudele jäeti lahendamiseks edastamata 8300 avaldust (põhiosas ei vastanud [avaldusele esitatavatele nõuetele](#) ehk kohtu menetluskorra punktile 47).

EIKi tööviljakus kasvas koos töökoormusega. Kokku tegid eri kohtukoosseisud lahendid 38 573 avalduse kohta (+5% võrreldes 2024. aastaga). 2025. aasta lõpus oli pooleli 53 450 avalduse arutamine (aasta varem 60 350). Tavapäraselt puudutab suurem osa kohtuasjadest ENi liikmesriikide vähemust (Türgi (18 450 avaldust), Venemaa (7200), Ukraina (4000), neljandaks on tõusnud Poola (3500), Itaalia (2800), 85% pooleliolevatest avaldustest puudutab 10 riiki). [Prioriteetsete asjade](#) jääk (10 757) vähenes koguni 20%. Vähem prioriteetsete, kuid siiski [olulise mõjuga asjadest](#) leidsid lahenduse 60 avaldust. Valitsustele edastati vastamiseks 11 587 avaldust, mis on eelneva aastaga võrreldes 18% rohkem (eelkõige Türgile edastatud kaebuste tõttu).

Kohtus on loodud mitu spetsialiseerunud üksust, et koondada eriteadmisi ning tagada sarnaste kohtuasjade tõhusam ja ühetaolisem lahendamine. Keskkonna- ja kliimamuutuste asjadega tegeleb kahest valdkonnale spetsialiseerunud juristist koosnev koordineerimisüksus (EIKile on esitatud paarkümmend kliimakaebust). 2023. aastal loodi ka rändevaldkonna komitee, mis menetleb kõiki riike puudutavaid, väljakujunenud kohtupraktikale tuginevaid rändeasju. Lisaks on EIKis loodud konfliktide üksus, mis tegeleb relvakonfliktide käsitlevate kohtuasjade menetlustega).

EIK menetleb endiselt ka Venemaa vastu esitatud kaebusi, sealhulgas teiste riikide esitatuid, mis puudutavad sündmusi enne 16. septembrit 2022, mil Venemaa lakkas olemast inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni osaline ning lõppes tema

liikmesus selle alusel loodud EIKis.¹ Selleks tuleb palgal hoida ka Venemaa õiguskorda ja vene keelt tundvaid juriste. Kui liikmesuse lõppemisel oli lahendamata umbes 18 000 Venemaa-vastast asja, siis 2025. aasta lõpuks oli see arv kahanenud 7177ni. Aasta jooksul laekus lisaks 1900 avaldust, mis eelduslikult puudutavad enne 16. septembrit 2022 toime pandud võimalikke rikkumisi (kokku on pärast 1. märtsi 2022 Venemaa vastu lisandunud umbes 10 000 avaldust).

Esialgse õiguskaitse taotluste (kohtu menetluskorra punkti 39 alusel) hulk kasvas eelmisel aastal taas väga suureks. Kokku tehti nende kohta 2701 otsust, milles 371 juhul taotlus rahuldati (2022. aastal oli 3100, 2023. aastal 2635, kuid 2024. aastal 1603 otsust). Rahuldati 222 taotlust, 495 jäid rahuldamata ja ülejäänud läbi vaatamata.

EIKi [menetluskorra](#) olulisim muudatus oli kohtunikueetika nõukoja moodustamine (menetluskorra punktid 3bis ja 9).

Seoses 2023. aastal lõppenud ELi ja ENi liikmesriikide läbirääkimistega ELi inimõiguste konventsiooniga ühinemise üle oli 2025. aasta olulisim areng Euroopa Komisjoni poolt 21. novembril 2025 Euroopa Kohtult arvamuse küsimine konventsiooniga ühinemise kooskõla kohta ELi õigusega (kohtuasi avis 1/25).

Pärast ühinemisläbirääkimisteks moodustatud rakkerühma tegevuse lõppu 2023. aastal võttis ENi inimõiguste juhtkomitee (CDDH) 4. aprillil 2023 ühinemislepingu paketi teadmiseks ja edastas selle teadmiseks ministrite komiteele. EL jätkas seejärel organisatsiooni sees tegelemist küsimusega, kuidas korraldada ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonnas võetud aktide kohtulik kontroll. Euroopa Kohtu 10. septembri 2024. aasta otsus nn [Eulex-Kosovo](#) asjas (C-29/22 P) tõi sellesse olulist selgust. Selles asjas leidis Euroopa Kohus, et ta on pädev vaatama läbi kaebusi, mis puudutavad ÜVJP poliitiliste või strateegiliste valikutega otseselt mitte seotud aktide või tegevusetuse õiguspärasust või tõlgendamist. 21. novembril 2025 esitas Euroopa Komisjon Euroopa Kohtule arvamuse taotluse selle kohta, kas inimõiguste konventsiooniga ühinemine on ELi õigusega kooskõlas. Liikmesriikidele edastati arvamuse taotlus seisukohtade esitamiseks 3. detsembril 2025. Samal ajal töötatakse ELi põhiõiguste,

¹ Olles pärast Ukraina vastu täiemahulise sõja alustamist ENist välja heidetud, lakkas Venemaa olemast inimõiguste konventsiooni ja EIKi osalisriik 16. septembrist 2022. Siiski on Venemaa jätkuvalt vastustaja tuhandetes sel kuupäeval pooleli olnud kohtuasjades. Neid kohtuasju tuleb ka vähesel määral juurde, kuna riigisiseste menetluste läbimine enne 16. septembrit 2022 toime pandud võimalike inimõiguste rikkumiste puhul võtab aega. Põhjalikult on seda teematikat käsitlenud Eestist valitud EIKi kohtunik Peeter Roosma ([Juridica 2023 nr 3](#)).

Venemaast maha jäänud asjadega tuleb seega paratamatult tegeleda. EIK on selles vallas siiski üles näidanud märgatavat tõhusust. Ligikaudu 15 000 avaldust on lahendatud kohtuotsusega ja üle 6350 avalduse on tunnistatud vastuvõetamatuks või kohtuasjade nimistust kustutatud.

ENi ministrite komitee jätkab samuti Venemaa kohta tehtud otsuste täitmise üle [järelevalvet](#). Venemaa ise kohtuasjade täitmisesse ei panusta ning täitmise kohta aruandeid ega plaane ei esita. Juba 2022. aastal võttis aga ENi ministrite asemike komitee (MAK) vastu järelevalve [strateegia](#) Venemaa vastu algatatud kohtuasjade täitmise kohta, mis keskendub järelevalvele ilma Venemaa osaluseta, sealhulgas tihedamale koostööle kodanikuühiskonna ja ÜRO mehhanismidega. EN on koostanud ka regulaarselt ajakohastatava dokumendi [CM/Inf/DH\(2025\)3-rev3](#), mis annab ülevaate kõigist Venemaa juhtivatest, täitmist ootavatest kohtuasjadest ja neis nõutavatest täitmismeetmetest. Täiendavalt saadab ENi peasekretär Venemaa välisministrile avalikke [kirju](#), milles teavitatakse Venemaad ministrite komitee otsustest, mis puudutavad Venemaad, ning kutsub Venemaa ametiasutusi üles oma rahvusvahelisest õigusest ja konventsioonist tulenevaid kohustusi täitma.

kodakondsuse ja isikute vaba liikumise töörühmas ([FREMP](#)) välja reegleid (nn sisereeglid), mille alusel hakkavad EL ja liikmesriigid tegema koostööd kohtuasjade menetlemisel ja muudes konventsiooni rakendamise küsimustes. Kui kõik nimetatud küsimused saavad lahendatud, on võimalik otsustada ELi inimõiguste konventsiooniga ühinemise lõpliku heakskiidu üle.

Konventsioonisüsteemi toimimise eest vastutab ENi inimõiguste juhtkomitee, mille raames teevad liikmesriigid koostööd. Eelmisel aastal lõpetasid tegevuse töörühmad, mis koostasid inimõiguste konventsiooni standardeid tehisintellekti süsteemide kasutamisel (CDDH-IA, mille väljundiks on [inimõiguste tehisintellekti süsteemidele kohaldamise käsiraamat](#)) ning hindasid inimõiguste konventsiooni lisaprotokollide nr 15 ja nr 16 esmast mõju konventsiooni kohaldamisel ([DH-SYSC-PRO, mis leidsid oma aruannetes \(siin ja siin\), et märgatavat mõju ei annagi tuvastada](#)). Tegevust jätkavad 2024. aastal alustanud töörühm, mis koostab juhendmaterjale karistamatuse kaotamiseks tõsiste inimõiguste rikkumise eest ([CDDH-ELI](#)), ning 2025. aastal alustanud töörühmad, mis valmistavad ette ENi ministrite komitee turvalise kolmanda riigi teemalise soovitusel ajakohastamist ([CDDH-PTS](#)) ja käsitlevad inimõigusküsimusi uimastipoliitika valdkonnas ([DH-PDA](#), koos Pompidou rühmaga).

10. detsembril 2025 toimus ENi liikmesriikide ministrite erakorraline konverents rände ja inimõiguste konventsiooni teemal, mis tõukus algselt leige vastuvõtu pälvinud üheksa peaministri 22. mai 2025. aasta [kirjast](#). Konverentsil tegid 27 liikmesriiki [ühisavalduse](#) ja konverentsi [järel](#)duste alusel andis ministrite komitee ENi inimõiguste juhtkomiteele [korralduse](#) valmistada 22. märtsiks 2026 ette elemendid konventsiooniosaliste deklaratsiooni jaoks, mis käsitleb inimõiguste konventsiooni kohaldamist rändega seotud nüüdisaegsetele väljakutsetele (sh rände ärakasutamisele (instrumentaliseerimisele)). Inimõiguste juhtkomitee koostatud dokument, mis sisaldab ka põhjalikku seletuskirja, on leitav [siit](#). ENi liikmesriigid võtsid [deklaratsiooni](#) vastu (välis)ministrite kohtumisel 14.-15. mail 2026 Moldova ENi eesistumise lõpetamisel Chişinăus.

2025. aastal jätkas 2024. aastal alustatud tegevust EIKi otsuste täitmise koordinaatorite võrgustik (Execution Coordinators Network, [ExCN](#)). Võrgustiku eesmärk on tugevdada EIKi otsuste täitmise eest vastutavate riiklike koordinaatorite koostööd. Võrgustik võimaldab liikmesriikidel toetada üksteist EIKi otsuste täitmisel ja pidada tihedamat dialoogi ENi organitega. 2025. aastal jätkati uuringut, mille eesmärk on kaardistada liikmesriikide EIKi kohtuasjade täitmise häid tavasid. Lisaks loodi koordinaatorite võrgustiku liikmetele omavaheliseks teabevahetuseks mõeldud veebiplatvorm. Aasta lõpus toimus liikmesriikide täitmisosakondadele Strasbourgis ka [koolitus](#), mille eesmärk oli anda osalejatele parem ülevaade ministrite komitee, EIKi kantselei ja ENi kohtuotsuste täitmise osakonna tööst ning vahetada teadmisi kohtuasjade tõhusama täitmise vallas.

1.2 Kaebused riikidevahelistes asjades (sh Venemaa vastu)

Inimõiguste konventsiooni artikli 33 alusel võivad ka riigid esitada konventsiooni ja selle protokollide rikkumise kohta üksteise peale EIKile kaebusi. Viimati esitas sellise kaebuse Slovakkia Belgia vastu 2025. aastal (nr [6187/25](#)), enne seda aga Iirimaa Ühendkuningriigi vastu 2024. aastal (nr [1859/24](#)).

Praegu on kohtus pooleli 15 riikidevahelise kohtuasja menetlus. 12 neist puudutavad nn konfliktiolukordi. Nende menetlemise taga ootab ligikaudu 8300 individuaalkaebust, mille algpõhjused on riikidevahelistes asjades lahataavad konfliktid.

Seoses Venemaa sõjaga Ukraina vastu on EIK endiselt ainus rahvusvaheline kohus, kus Venemaad on võimalik sõja käigus toime pandud rikkumiste eest vastutusele võtta. EIKis on seoses Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu pooleli nelja riikidevahelise asja menetlus² ja tuhanded individuaalkaebuste menetlused (mis lahendatakse pärast riikidevaheliste asjade lahendamist). Need on seotud sündmustega Krimmis, Ida-Ukrainas ja Aasovi merel ning sõjategevusega alates 24. veebruarist 2022. Sõjaga seotud kaebusi on esitatud ka Ukraina peale (2025. aastal otsuseni jõudnud Ukraina vs. Venemaa asja (vt järgmine lõik) n-ö vastukaebuse Venemaa vs. Ukraina (nr [36958/21](#)) kustutas EIK 2023. aastal kohtuasjade nimistust, kuna Venemaa eiras üleskutseid menetluses osaleda ja kohus leidis, et kaebaja oli sisuliselt kaebusest loobunud). Kohtuametnikest on moodustatud spetsiaalne osakond, mille ülesanne on menetleda neid ja muude konfliktidega (nt Armeenia-Aserbaidžani vahelistega) seotud kohtuasju.

9. juulil 2025 tegi EIK teatavaks otsuse Venemaa tegevust Ukraina idaosas ja täiemahulist sõda puudutavates riikidevahelistes asjades (sh asjas, mis puudutas Malaysian Airlinesi reisi MH17 lennuki alla tulistamist, mille tagajärjel hukkusid kõik 298 pardal viibinud inimest, nende seas 196 Hollandi kodanikku). Eesti oli neis asjades astunud menetlusse osas, mis käsitles 24. veebruaril 2022 alanud sõjaepisoodi (nr 11055/22, sisuliste küsimuste lahendamiseks liidetud ühte menetlusse veel kolme Venemaa vastu esitatud kaebusega kohtuasjaks Ukraina ja Holland vs. Venemaa, nr 8019/16, 43800/14, 28525/20 ja 11055/22; esitasime 2023. aastal kirjalikud seisukohad riigi jurisdiktsiooni ning inimõiguste konventsiooni kohaldamise kohta koostoimes sõjapidamise reeglitega).

EIK tuvastas, et Venemaa on Ukrainas sõda pidades süstemaatiliselt rikkunud kõikvõimalikke inimõiguste konventsioonist tulenevaid õigusi. Kohtuasjas käsitleti kolme Ukraina ja üht Hollandi esitatud kaebust Venemaa peale, mis puudutasid Venemaa tegevust Ukrainas alates 2014. aastast, sealhulgas sündmusi Ida-Ukrainas, Malaysia Airlinesi lennu MH17 lennuki alla tulistamist ja ulatuslikke inimõiguste rikkumisi alates täiemahulise sõja algusest 24. veebruaril 2022. EIKi järeldused annavad tunnistust ulatuslikust ja süsteemsest Venemaa esindajate õigusvastasest tegevusest, mille kohta riigi kõrgeimad juhtorganid on ilmselgelt silma kinni pigistanud või seda lausa soodustanud. Paljud tõsised inimõigusrikkumised ei olnud mitte ainult õigusvastased, vaid ka selgelt ebaproportsionaalsed ega omanud mingit seost ühegi õiguste piiramiseks legitiimses eesmärgiga. Otsuses kirjeldatu on põhjalik, terviklik ja ulatuslike tõenditega kaetud kajastus Venemaa tegevusest Ukrainas. Ühtki teist sama põhjalikku ja autoriteetset otsust Venemaa sõjategevuse kohta Ukrainas ei ole rahvusvahelised kohtud teinud.

EIK tegi 2025. aastal ka otsuse hüvitise kohta asjas Gruusia vs. Venemaa (IV). Selle kohaselt peab Venemaa Gruusiale maksma 253 miljonit eurot, et hüvitada inimõiguste konventsiooni rikkumised, mille Venemaa pani toime pärast 2008. aasta Gruusia sõda

² Neli Ukraina algatatud asja Venemaa vastu (kaks neist puudutavad hüvitise määramist pärast rikkumised tuvastanud sisulisi otsuseid (9. juuli 2025. a otsus avalduste nr 8019/16, 43800/14 ja 11055/22 kohta ning 2024. a otsus Krimmi ja Ida-Ukrainat puudutavas asjas (nr 20958/14 ja 38224/18) ning Kertši väina laevaintsidendi kohta 2018. aastal, nr [55855/18](#)) ja üks Holland vs. Venemaa (nr 28525/20, mis eraldati 9. juulil 2025 tehtud sisulise otsusega hüvitise küsimuse lahendamiseks eraldi kohtuasjaks)).

Abhaasia ja Lõuna-Osseetia vahel piirirežiimi kehtestades (nr [39611/18](#)). 9. aprilli 2024. aasta otsusega kohtuasjas [Gruusia vs. Venemaa \(IV\)](#) (nr 39611/18) oli EIK juba tuvastanud, et piirirežiimi rakendamisega rikkus Venemaa erinevaid inimõigusi (õigust elule, piinamise keeldu, õigust isikuvabadusele, õigust era- ja perekonnaelu kaitsele, omandiõigust, õigust haridusele, liikumisvabadust). Kohus leidis tollal, et Venemaa konventsioonivastane halduspraktika oli tõendatud ning andis tunnistust Venemaa süsteemsetest rikkumistest. 14. oktoobri 2025. aasta otsusega lahendas EIK hüvitise küsimuse. Kohus otsustas, et Gruusia peab 18 kuu jooksul pärast Venemaalt raha laekumist looma mehhanismi selle jaotamiseks vähemalt 29 746-le tuvastatud inimesele, kes Venemaa tegevuse all kannatasid.

2. Eesti asjade statistika

Eesti kohta EIKi eri kohtukoosseisudele lahendamiseks esitatud avalduste arv oli kahe varasema aastaga samas suurusjärgus – kokku 104 (eelmisel aastal 97, üle-eelmisel 103). See on 10 000 elaniku kohta 0,76 kaebust (ENi liikmesriikide keskmine oli 0,38).

EIK tegi Eesti asjades kolm avalikku lahendit. EIK tuvastas Eesti puhul 2025. aastal ühe rikkumise.

96 avaldust tunnistas EIK vastuvõetamatuks ainuisikuliselt asju läbi vaatava kohtuniku kohtukoosseisus. Neid otsuseid ei avaldata. Esialgse õiguskaitse taotlusi esitati Eesti kohta eelmisel aastal kuus: kolm jäid rahuldamata ja kolm läbi vaatamata, ühtegi neist Eestile kommenteerimiseks ei edastatud.

1. jaanuari 2026. aasta seisuga oli Eesti kohta pooleli 32 avalduse menetlemine. Neist 12 on juba Eestile vastamiseks edastatud. Seitse avaldust edastas EIK vastamiseks 2025. aastal.

Menetlus jätkub kohtuasjades, kus Eesti on varasematel aastatel menetlusse astunud. Kohtuasi [Glättli vs. Šveits](#), mis puudutab sideandmete säilitamist, ootab kirjalikus menetluses kohtu otsust.

Menetlus jätkub ka kohtuasjus, mis käsitlevad nn ränderündeid või rände instrumentaliseerimist ehk olukordi, kus mõni riik loob või võimendab teisele riigile surve avaldamiseks migratsioonivoo. EIKis on pooleli kolm eraldi asja, mis puudutavad Valgevene 2021.–2022. aastal korraldatud ränderünnet [Läti](#), [Leedu](#) ja [Poola](#) vastu ning milles Eesti astus menetlusse 2024. aastal. EIK ei ole varem selgitanud, kuidas tuleb sellistes olukordades rakendada varasemat rändeteemalist kohtupraktikat (nt tagasisaatmise keeldu, kui ähvardab piinamine, alandav, ebainimlik kohtlemine; kollektiivse väljasaatmise keeldu; kohustust tagada võimalus varjupaigataotluse esitamiseks; taotluste individuaalse hindamise nõuet). [Kohtuistungid](#) neis asjus peeti 12. veebruaril 2025, otsust on oodata 2026. aastal.

Ühes asjas, milles Eesti oli menetlusse astunud, jõudis EIK 2025. aastal otsusele. [Ukraina vs. Venemaa](#) asjas, mis puudutas 24. veebruaril 2022 alanud täiemahulist sõda (nr 11055/22, liidetud ühte menetlusse veel kolme Venemaa vastu esitatud kaebusega kohtuasjaks Ukraina ja Holland vs. Venemaa, nr 8019/16, 43800/14, 28525/20 ja 11055/22), langetas EIKi suurkoda otsuse 9. juulil 2025 (vt punkt 1.2 eespool).

3. Eesti kohta tehtud lahendid

EIK teeb kohtuasjades kahte sorti lahendeid: otsuseid kaebuste lubatavuse (vastuvõetavuse) kohta (pr *décision*, ingl *decision*) ja sisulisi otsuseid (pr *arrêt*, ingl *judgment*). Vastuvõetamatuks tunnistab EIK kaebused mitmesugustel formaalsetel põhjustel (nt kui on ületatud kaebetähtaega), aga ka mõnel sisulisel põhjusel (nt kui on ilmselge, et konventsiooni ei ole rikutud). Vastuvõetavaks ehk lubatavaks tunnistamise kohta teeb EIK praegu otsuseid enamasti asja sisuga samas lahendis ehk sisulises otsuses.

Eesti kohta tehtud EIKi lahendite eestikeelsed tõlked ja lühikokkuvõtted on kättesaadavad [Riigi Teataja kodulehel](#) ja EIKi kohtulahendite andmebaasis [Hudoc](#). Kokkuvõtteid EIKi lahenditest teeb ENi liikmesriikide Kõrgeimate Kohtute Võrgustiku liikmena ka Riigikohus (need on leitavad [siit](#)). Samuti avaldab sarnaseid [kokkuvõtteid](#) Riigi Teataja.

2025. aastal ei teinud EIK ühtegi eraldiseisvat otsust Eesti peale esitatud avalduste vastuvõetavuse kohta (teisisõnu lahendas kohus kaebuste lubatavuse küsimused koos sisulise otsusega).

Ülevaade kajastab ka 2026. aastal enne selle valmimist avaldatud EIKi otsuseid (vt punktid 3.4–3.6).

3.1 Suitsetamise keeld vanglas: Vainik jt vs. Eesti ([nr 17982/21 + 3 avaldust](#))

Suitsetamise keeld Eesti vanglates on vastuolus inimõiguste konventsiooni artikliga 8 eraelu puutumatuse kohta, leidis EIK 4. novembril 2025 avaldatud seitsmeliikmelise kohtukoosseisu otsuses.

Alates 1. oktoobrist 2017 kehtib Eesti vanglates vangla sisekorraeeskirja (justiitsministri määruse) ja vangla kodukorra (vangla direktori käskkirja) koostoimes suitsetamise keeld. Neli kaebajat olid olnud pikaajalised suitsetajad ja viibisid keelu jõustumise ajal vanglas. Eesti kohtud jätsid nende kaebused suitsetamise keelamise peale rahuldamata (vt Riigikohtu [otsus](#) justiitsministri määruse põhiseaduspärasuse kohta; kuna Riigikohus pidas määruse muudatust põhiseadusega kooskõlas olevaks, siis ei rahuldanud kohtud ka kaebusi vangla kodukorra peale ega kahju hüvitamise nõudeid).

Kaebajad väitsid 2021. aastal EIKi pöördudes, et suitsetamise keeld kas eraldi või koos suitsetamisest loobumisega kaasnevate võõrutusnähtudega ja nende leevendamiseks ravi puudumisega kujutab endast piinamist ja ebainimlikku kohtlemist või tarbetut sekkumist nende eraellu (vastuolus konventsiooni artiklitega 3 ja/või 8). Kohus edastas kaebused Eestile vastamiseks 1. detsembril 2021.

Kaebuste lubatavuse (vastuvõetavuse) kohta leidis EIK, et üks neljast kaebajast ei olnud Eestis kasutanud kõiki võimalusi oma õiguste kaitseks, mistõttu oli tema kaebus vastuvõetamatu. Artikli 3 rikkumise peale esitatud kaebuse lubatavuse kohta leidis EIK, et isegi kui suitsetamise lõpetamine põhjustas kaebajatele teataval määral stressi ja ängistust, ei saanud selle põhjal järeldada, et suitsetamise keelamine oleks nende puhul ületanud artikli 3 (ebainimliku ja alandava kohtlemise keelu) kohaldamiseks vajaliku raskusastme, iseäranis arvestades, et kaebajad ei olnud riigisisestelt väitnud võõrutusnähtusid või nende leevendamiseks ravi puudumist. Artikli 3 alusel esitatud kaebused tunnistas EIK seega

samuti vastuvõetamatuks. Artikli 8 kohta sedastas EIK, et suitsetamise üle otsustamine kuulub selle artikliga hõlmatud eraelu puutumatuse kaitsealasse.

Artikli 8 kohta leidis EIK, et suitsetamise keeld riivab selles artiklis tagatud eraelu puutumatust. See riive oli kooskõlas riigisisese õigusega ning kehtestatud eesmärgiga kaitsta teiste isikute tervist ja hoida ära korratust või kuritegusid. EIK nentis, et kuigi Eestil on vanglas suitsetamist reguleerides märkimisväärselt avar otsustusruum, pole see siiski kõikehõlmav ja piiramatu. Vanglas suitsetamise täielik keelamine ei olnud kohtukoosseisu enamuse arvates artikli 8 lõike 2 tähenduses demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Kohus rõhutas, et vangistuse tõttu ei jää inimene ilma muudest õigustest peale füüsilise vabaduse. Samuti rõhutas kohus, et eraelu puutumatuse aluseks on privaatautonomia põhimõte, mis hõlmab õigust teha otsuseid oma elu ja tervise üle. EIK selgitas, et vangistuses olevate inimeste puhul ei saa vaadelda suitsetamist ainult ebatervisliku harjumusena, vaid ka vahendina ärevuse ja pingete leevendamiseks. Kohus leidis, et keelu kehtestamise käigus sisuliselt ei käsitletud privaatautonomia aspekti ja kinnipeetavate õigust ise teha oma keha ja tervist puudutavaid valikuid, vaid suitsetamist vangide seas peeti vanglakultuuri ilminguks, mitte isikliku valikuvabaduse väljenduseks. Otsuses oli väljendatud rahulolematust asjaoluga, et keeld kehtestati täitevvõimu aktide koostoimes, mitte seadusega, mis oleks vastu võetud demokraatliku parlamentaarse debati tulemusena. Kokkuvõttes leidis kohus, et kehtestades täieliku suitsetamiskeelu, ilma et oleks hinnatud selle mõju ja tähtsust suitsetavate kinnipeetavate privaatautonomia vaatest, ei olnud riigiasutused suutnud esitada asjakohaseid ja piisavaid põhjendusi niisuguse ulatusliku ja absoluutse keelu õigustamiseks ning ületasid sellega konventsiooniga neile jäetud otsustusruumi piire.

Eesti palus EIKil arutada seda asja uuesti suurkojas ja kohus rahuldab taotluse 23. märtsil 2026. Seega, EIKi kohtumenetlus selles asjas jätkub. Vastuvõetamatuks tunnistatud osas suurkoda avaldusi uuesti arutama ei hakka.

3.2 Kuriteo provotseerimine: Helme vs. Eesti ([nr 3023/22](#))

Eesti ei rikkunud õigust õiglasele menetlusele (inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõiget 1) sellega, et kriminaalmenetluses kasutati politseiagenti, kes 12-aastase tüdrukuna esinedes kaebajaga veebikeskkonnas suhtles, leidis EIK 7. oktoobri 2025. aasta otsuses. Kohtu hinnangul ei provotseerinud politseiagent kaebajat kuritegu toime panema. Tegemist oli esimese EIKi kohtuasjaga, mis puudutas väidetavat riigipoolset kuriteole provotseerimist, mis toimus täies ulatuses virtuaalkeskkonnas.

Kaebaja tunnistati Eestis 30. novembri 2020. aasta otsusega süüdi noorema kui 14-aastase isiku seksuaalse ahvatlemise kõlbmatu kuriteokatse toimepanemise eest (KarSi § 179 lõike 1 ja § 26 lõike 1 alusel). Kaebaja tegu seisnes selles, et ta ahvatles internetikeskkonna suhtlusportaalil privaatsõnumite vahendusel seksuaalselt isikut, kes esines kasutajanime Marleen12 alt 12-aastase tüdrukuna. Kaebaja pidas temaga enda algatusel seksuaalsetel teemadel vestlusi. Kuritegu jäi kaebajal lõpule viimata tema enda tahtest sõltumatutel asjaoludel, kuna isik, keda tema teadis 12-aastase Marleenina, oli tegelikult (KrMSi § 126⁹ alusel prokuratuuri loal) jälitustoimingu raames tegutsev politseiagent.

EIKi pöördudes leidis kaebaja, et politseiagendi kasutamine sellisel viisil muutis kogu tema suhtes toimunud kriminaalmenetluse ebaõiglaseks konventsiooni artikli 6 lõike 1 mõistes.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 10. jaanuaril 2022 ja EIK edastas selle Eestile seisukohtade esitamiseks 6. veebruaril 2023.

Eelmisel aastal tehtud otsuses tõdes EIK, et tõendite otsimine ja kogumine, eelkõige täielikult veebis aset leidvate kuritegude puhul, on keeruline. Seetõttu on politseil üha enam vaja kasutada politseiagente, informaatoreid ja muid varjatud võtteid. Selliste uurimismeetodite kasutamine iseenesest ei riku õigust õiglasele menetlusele. Oluline aga on, et asjakohane tegevus toimuks selgetes piirides.

Kohus leidis, et riigiorganitel olid varjatud jälitustegevuse algatamiseks mõjuvad põhjused. Nad olid saanud teavet, et mitmed isikud võivad olla veebikeskkondade jututubades ahvatlenud seksuaalselt alla 14-aastaseid alaealisi. Asjaolu, et selles algetapis ei olnud objektiivset kahtlust just kaebaja tegevuse või kalduvuste kohta, ei olnud EIKi jaoks määrava tähtsusega, arvestades väidetava kuriteo toimepanemise konteksti (isikud ei pidanud end veebikeskkonnas identifitseerima, nad võisid vahetada kasutajanimed, sama nime võis kasutada mitu inimest, privaatsõnumitega suhtlus ei olnud tuvastatav). Kohus pidas tõendatuks, et politseil oli objektiivne kahtlus, mis puudutas kindlat ja piiritletud virtuaalset ruumi – jututuba konkreetset veebilehel. Kahtlus puudutas kuritegu alaealiste vastu, kes oma haavatava seisundi tõttu ei pruugi mõista, et nad on kuriteo ohvrid, ega tarvitse sellistest kuritegudest teatada.

Kohtu hinnangul ei provotseerinud politseiagent jälitustegevuse käigus kaebajat kuritegu toime panema (n-ö ei meelitanud teda lõksu). Politsei tegevus – kasutajaprofiili loomine jututoas, sisselogimine ja teiste isikutega privaatsõnumite kaudu vestlemine – ei kujutanud iseenesest ebaseaduslikku tegevust ega eeldanud ka kaebaja ebaseaduslikku tegevust. Kuigi kasutajanimi Marleen12 viitas asjaomase isiku võimalikule vanusele, ei kutsunud see mingil juhul üles selgelt seksuaalse sisuga suhtlusele. Kaebajal oli vabadus valida, kas ja millistel teemadel suhelda. Seksuaalse sisuga teemasid algatas vestlustes alati kaebaja. Kokkuvõttes tõdes EIK, et kogu jälitustoimingu vältel säilitas politseiagent nõutud passiivse rolli ning kaebajale ei avaldatud otsest ega kaudset survet kuritegu toime panna.

2026. aasta alguses taotles kaebaja asja uut arutamist EIKi suurkojas, aga EIK asja suurkotta arutamisele ei võtnud. Kohtulahend jõustus 9. veebruaril 2026.

3.3 Lubamatud tõendid kriminaalmenetluses: Seppern vs. Eesti (nr [31722/22](#))

Eesti ei rikkunud õigust õiglasele kohtumenetlusele (inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõiget 1) seeläbi, et kohtud lubasid kasutada väljavõtteid õigusvastaselt pealt kuulatud telefonikõnedest, kontrollimaks süüdistatava ütluste usaldusväärsust, leidis EIK 16. septembri 2025. aasta otsuses.

Kaebajat süüdistati mitmes kuriteos. Kohtueelses menetluses kuulati jälitustegevuse käigus pealt tema telefoni ja salvestati kõnesid. Eesti kohus tunnistas menetluse alguses kõnede sisu kohta koostatud protokollid tõenditena lubamatuks, kuna nende aluseks olevad load polnud piisavalt põhjendatud. Järgnenud kohtumenetluses taotles prokurör KrMSi § 289 lõike 3 alusel, et väljavõtteid protokollidest oleks võimalik kasutada kaebaja ütluste ebausaldusväärsuse demonstreerimiseks. Kohus lubas seda ja jättis kaebaja ütlused osaliselt ebausaldusväärsuse tõttu kõrvale, tunnistades kaebaja ühtlasi süüdi.

Kaebaja väitis EIKis, et rikutud oli tema õigust õiglasele kohtumenetlusele (inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõiget 1), kuna õigusvastaselt saadud ja tõendiks kõlbmatute protokollide kasutamine kohtumenetluses ei olnud kooskõlas riigisisese õigusega (KrMSi § 280 lõikega 3) ja igal juhul muutis see ka tema suhtes toimunud menetluse artikli 6 lõike 1 tähenduses ebaõiglaseks.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 21. juunil 2022 ning EIK edastas selle osaliselt riigile vastamiseks 10. märtsil 2023.

EIK leidis, et ei ole alust seada kahtluse alla Eesti kohtutes KrMSi § 289 lõikele 3 antud tõlgendust. Eesti kohtud olid vastanud põhjalikult kaebaja argumentidele selle sätte tõlgendamise ja kohaldamise kohta. EIKi hinnangul oli kaebaja suhtes toimunud üldiselt õiglane menetlus, võttes arvesse menetluslikke tagatisi (kohtutele sai protokollides sisaldunud info teatavaks piiratud ulatuses, kaebajal oli võimalik vastustada protokollide kasutamist ja selgitada ilmnunud vastuolusid enda kohtus antud ütlustega ning kohtud vastasid tema argumentidele) ja asjaolu, et protokollide kasutamine ei otsustanud menetluse tulemust.

Kaebaja taotles 6. detsembril 2025 kohtuasja uut arutamist suurkojas. EIK ei võtnud asja suurkojas arutamisele. Otsus jõustus 9. veebruaril 2026.

3.4 Klaasvaheseinaga kohtumised vanglas: Nikitin vs. Eesti (nr [49257/22](#))

Võimaldades vanglas kinnipeetaval suhelda oma abikaasa ja tema täiskasvanud pojaga lühiajaliste kohtumiste käigus üksnes läbi klaasvaheseina, rikkus Eesti inimõiguste konventsiooni artiklist 8 tulenevat õigust era- ja perekonnaelu austamisele, leidis EIK 3. veebruari 2026. aasta otsuses (ehk enne käesoleva ülevaate valmimist, mistõttu on juhtumit ka siin kirjeldatud, kuigi 2025. aasta lõpu seisuga oli kohtuasja menetlus veel pooleli).

Kaebaja kannab eluaegset vangistust Viru Vanglas. Aastatel 2018–2020 lubati tal abikaasa ja tema täiskasvanud pojaga lühiajalistel kohtumistel suhelda üksnes klaasvaheseinaga eraldatult sisetelefoni teel. Kaebaja kahju hüvitamise nõuet arutades leidis Tartu Ringkonnakohus 28. veebruari 2022. aasta otsuses, et kaebaja era- ja perekonnaelu puutumatuse riive ei olnud kõiki asjaolusid arvestades (kaebaja ei nõudnud eraldamiseta kokkusaamist, tal oli muul viisil võimalik lähedastega suhelda) sellise intensiivsusega, et õigustada kaebaja kasuks rahalise hüvitise väljamõistmist. Ringkonnakohus märkis ka, et ei pea kaebajale lühiajaliste kokkusaamiste võimaldamist klaasvaheseinaga eraldatult õigusvastaseks, sest vangla oli kohtu arvates esile toonud kaebaja ohtlikkust põhistavad asjaolud.

Kaebaja esitas kaebuse EIKile 6. oktoobril 2022 ja EIK edastas asja materjalid riigile vastamiseks 4. juulil 2023.

EIK otsustas, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 8, kuna riigiasutused ei olnud suutnud leida õiglast tasakaalu ühelt poolt korratuste ja kuritegude ennetamise ning teiste inimeste tervise ja õiguste kaitsmise eesmärkide ning teiselt poolt kaebaja õiguste vahel. EIK viitas analoogia korras ka varasemale Kalda vs. Eesti (nr [35245/19](#), 1. märts 2022) kohtuasjale, milles EIK samuti tuvastas artikli 8 rikkumise seoses kinnipeetava lühiajalise kohtumise korraldamisega ainult klaasvaheseinaga eraldatult. Kuigi Kalda ja Nikitini juhtumite vahel olid mõned erisused, ei pidanud EIK neid piisavalt oluliseks, et jõuda hilisemas asjas varasemast erinevale järeldusele. EIKi hinnangul ei saanud kaebajale ette heita, et ta ei

taotlenud lühiajaliste kokkusaamiste võimaldamist ilma klaasvaheseinata. EIK ei olnud veendunud, et kaebaja puhul oleksid sellised kohtumised olnud tegelikult võimalikud. Seda enam, et ka vangla oli riigisisese menetluses selgelt välistanud kaebaja suhtes vaheseinaga kohtumistel erandite tegemise. Ühtlasi käsitles EIK menetluses esile toodud konkreetseid julgeolekuriske, mis väidetavalt olid seotud kaebaja ja tema külalistega. Kohus märkis, et riigisisese menetluses oli ringkonnakohus viidanud kaebaja ohtlikkusele vaid üldiselt. Ringkonnakohus ei olnud selgitanud, millised konkreetset kaebajast tulenevad riskid olid olulised just tema taotluste puhul kohtuda konkreetsete inimestega. EIKi üldist järeldust ei muutnud ka see, et samal ajal sai kaebaja kasutada muid suhtlusviise: pikaajalisi kohtumisi, telefonikõnesid ja kirjavahetust.

EIK leidis, et Eesti peab rikkumisega põhjustatud mittevaralise kahju hüvitamiseks tasuma kaebajale 5000 eurot.

3.5 Vahi all pidamise kestus: Gammer vs. Eesti (nr [49652/22](#))

Kaebus ülemääraselt pika vahi all pidamise peale on ilmselgelt põhjendamatu, leidis EIK 26. märtsi 2026. aasta otsuses (ehk enne ülevaate valmimist, mistõttu on juhtumit kirjeldatud ka siin, kuigi 2025. aasta lõpu seisuga oli kohtuasja menetlus veel pooleli).

Kohtuasi puudutas kaebaja väidetavalt ülemäära pikka vahi all pidamist vastuolus inimõiguste konventsiooni artikli 5 lõikega 3 (vahi all oleva inimese õigusega kohtupidamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni).

Kaebaja peeti mitmes kuriteos (sh kuritegeliku ühenduse organiseerimises, väljapressimises, altkäemaksu andmises, maksukohustuse varjamises) kahtlustatavana kinni 13. veebruaril 2018 ja võeti järgmisel päeval kohtumäärusega vahi alla. Vahistamist pikendati korduvalt kuni 13. veebruarini 2019. 12. veebruaril 2019 anti kaebaja kohtu alla, jättes tema suhtes tõkendina kohaldatud vahistamise muutmata. Menetluse kestel hindasid kohtud regulaarselt vahistamise põhjendatust ja jätsid rahuldamata kaebaja korduvad taotlused vahistamise tühistamiseks ja kaebaja vabastamiseks vahi alt või vahistamise asendamiseks elektroonilise valvega. Esimese astme kohus tegi süüdimõistva kohtuotsuse 5. jaanuaril 2023, mõistes kaebaja samas õigeks muu hulgas kuritegeliku ühenduse organiseerimises. Kaebaja oli seega konventsiooni artikli 5 lõike 3 mõistes vahi all 4 aastat, 10 kuud ja 24 päeva.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 12. oktoobril 2022, EIK edastas selle Eestile vastamiseks 4. juulil 2023 ja langetas otsuse selle kohta 26. märtsil 2026.

EIK (komitee ehk kolmeliikmeline kohtukoosseis) tunnistas kaebuse vastuvõetamatuks selle ilmselge põhjendamatus tõttu (tuginedes vahistamise kohta välja kujunenud kohtupraktikale asjades *Buzadji vs. Moldova* Vabariik ([suurkoda], nr [23755/07](#), punktid 84–91, 102; *Merabishvili vs. Gruusia* ([suurkoda], nr [72508/13](#), punktid 222 ja 225; *Štvrčeký vs. Slovakkia*, nr [55844/12](#); vt ka nende põhimõtete rakendamist Eesti kohta tehtud vahi all pidamise kestuse lahendites [Abuladze](#) (2023, rikkumine), [Podolinski ja Kaer](#) (2022, selgelt põhjendamatud kaebused), [Havik ja Vaik](#) (2020, selgelt põhjendamatud kaebused).

Kohus rõhutas alustuseks, et kaebaja vahi all pidamise kestus põhjustab tõsist muret ja nõuab eriti kaalukaid õigustusi. Edasi nõustus EIK valitsusega, et kogu kriminaalmenetluse vältel, mis päädis kaebaja süüdimõistmisega, püsis põhjendatud kahtlus, et kaebaja pani

toime talle etteheidetavad kuriteod. Asjaolu, et esimese astme kohus hiljem kaebaja osaliselt õigeks mõistis – sealhulgas kuritegeliku organisatsiooni moodustamise või juhtimise süüdistuses –, ei tähenda, et põhjendatud kahtlust ei oleks algselt olnudki. Mis puudutab kaebaja jätkuva vahi all pidamise aluseid – nimelt ohtu, et ta võib toime panna uue kuriteo, takistada menetlust või põgeneda –, siis ei saa öelda, et riigisisised kohtud tuginesid nendele alustele abstraktselt ehk näitamata, kuidas need olid asjakohased just kaebaja puhul. Riigisisised kohtud kaalusid ka võimalust asendada vahi all pidamine elektroonilise valvega, kuid selgitasid piisavalt, miks sellist alternatiivi ei saanud siiski kasutada. EIK nõustus, et menetlus oli süüdistatavate ja tunnistajate hulka ning süüdistuste sisu arvestades mahukas ja keeruline. Menetluses ei esinenud märkimisväärseid viivitusi või tegevusetuse perioode, mida saaks omistada riigile, erinevalt riigisiseste ametiasutuste ja kohtute tegevusest kohtuasjas [Abuladze vs. Eesti](#). Kokkuvõttes leidis EIK, et kuigi kaebajat oli märkimisväärselt pikalt vahi all peetud, esitasid riigisisised kohtud uurimise ja kohtumenetluse ajal kaebaja kinnipidamiseks asjakohased ja piisavad põhjendused ning ametiasutused ja kohtud menetlesid asja erilise hoolsusega.

3.6 Eluaegne vangistus: Antonov vs. Eesti (nr [48721/22](#))

Eesti rikkus eluaegse vangi õigust taotleda karistuse algusest teatud ajavahemiku möödudes ennetähtaegset vabastamist (inimõiguste konventsiooni artiklit 3), leidis EIK 28. aprilli 2026. aasta otsuses (ehk enne ülevaate valmimist, mistõttu on juhtumit kirjeldatud ka siin, kuigi 2025. aasta lõpu seisuga oli kohtuasja menetlus veel pooleli). EIK rõhutas, et see ei tähenda, nagu tuleks kaebaja ka tegelikult vabastada. Kohus pidas rikkumise tuvastamist piisavaks hüvitiseks sellega põhjustatud mittevaralise kahju eest.

Kohtuasi puudutab võimalust taotleda eluaegsest vangistusest tingimisi vabastamist pärast vähemalt 25-aastast karistuse kandmist olukorras, kus isikut on eluaegse vangistuse ajal toime pandud kuriteo eest karistatud uue tähtajalise vangistusega.

Kaebaja kannab alates 1994. aastast eluaegset vanglakaristust. 9. juulil 2021 tunnistati ta süüdi uues kuriteos selle eest, et ta oli haaranud kambriukse ava kaudu kaaskinnipeetava käest ja tõmmanud ta näoga vastu ust, tekitades kannatanu põsele veritseva haava ja õlavarre sisepinnale marrastuse (korduv valu tekitav kehaline väärkohtlemine, KarSi § 121 lõike 2 punkt 3). Kohus mõistis talle karistuseks ühe aasta ja kolm kuud vangistust. Maakohus liitis mõistetud karistusele varasema kohtuotsusega määratud eluaegse vangistuse ning mõistis kaebajale lõplikuks karistuseks eluaegse vangistuse, mille kulgemise alguseks luges otsuse tegemise aja ehk 9. juuli 2021. Kaebaja vaidlustas otsuse eluaegse vangistuse algusaja kindlaksmääramise osas, sest sellest kuupäevast hakkas uuesti kulgema tähtaeg, mille möödudes tal avaneks võimalus taotleda vabanemist. Kaebaja palus lugeda eluaegse vangistuse alguseks 30. jaanuari 2004, mil talle oli mõistetud varasema liitkaristusena eluaegne vangistus. Kaebajat oli ka varem eluaegse karistuse kandmise ajal karistatud, kusjuures 2013. aastal määrati tema liitkaristuse algusajaks kuupäev, mil talle oli 2004. aastal karistus mõistetud, kuid nii 2004. kui ka 2021. aastal hakkas tema liitkaristuste algusaeg uuesti kulgema alates vastava viimase süüdimõistva kohtuotsuse kuupäevast. Kohtud kaebusi ei rahuldanud (lõplikuks otsuseks on Riigikohtu kriminaalkollegiumi 10. juuni 2022. aasta otsus nr [1-20-8746/45](#)).

Kaebaja esitas ennetähtaegset vabanemist võimaldava tähtaja kulgemise kohta kaebuse EIKile 7. oktoobril 2022, EIK edastas selle Eestile vastamiseks 12. juunil 2023 ja langetas otsuse selle kohta 28. aprillil 2026.

EIK kordas varasemas praktikas kujundatud seisukohti, et eluaegsel vangil peab olema nii õiguslik kui ka tegelik võimalus vabanemiseks. Selle inimõiguste konventsiooni artiklist 3 tuleneva põhimõttega ei ole kooskõlas niisuguse liitkaristuse, mis moodustatakse eluaegsest vangistusest ja selle kandmisel toime pandud uue kuriteo eest mõistetud tähtajalisest vangistusest, alguse arvestamine alates viimasest süüdimõistvast kohtuotsusest, mille tulemusel lükkub võimalus kaaluda isiku tingimisi vabastamist 25 aasta võrra edasi.

EIK leidis, et Riigikohtus riigisisestele normidele antud tõlgendus, mille kohaselt algas iga uue süüdimõistva kohtuotsuse tõttu uuesti 25-aastane tähtaeg, mille eluaegset vangistust kandev vang pidi ära kandma enne, kui tal tekkis õigus taotleda tingimisi vabastamist, lükkas sellise vabastamise üle otsustamist põhjendamatult edasi. Kaebaja puhul tähendas Riigikohtu tõlgendus, et tal tekkis esimest korda võimalus vabastamist taotleda alles 50 aasta möödumisel eluaegse vangistuse mõistmisest. See ajavahemik on märgatavalt pikem kui maksimaalne soovitatav 25 aastat, mis vastab võrdlevas ja rahvusvahelises õiguses kujunenud konsensusele. Kuigi kaebaja pidi aru saama, et kuritegude toimepanek eluaegse vangistuse kandmise ajal vähendab tema vabanemise võimalusi, ei võetud uut kuritegu arvesse mitte üksnes vabanemisvõimaluste hindamisel, vaid selle tulemusena hakkas ka uuesti kulgema tähtaeg, mille möödumisel isikul üldse tekkis võimalus taotleda ennetähtaegset vabastamist.

Oluline oli samuti asjaolu, et eri kohtud olid kaebaja suhtes vaidlusaluseid sätteid eri aegadel kohaldanud erinevalt ja tema argumendid karistuse kandmise algusaja kindlaksmääramise kohta olid jäänud riigisisestelt käsitlemata. Seetõttu muutis riigisiseste kohtute praktika kaebaja jaoks ebaselgeks ja ettenägematuks selle, kuidas määratakse kindlaks liitkaristuse algusaeg ning sellest sõltuv 25-aastase tähtaja algus, mis tuleb ära kanda enne ennetähtaegse vabastamise võimalust.

EIKi jaoks oli problemaatiline asjakohaste normide jäik, automaatne ja individualiseerimata kohaldamine, mis ei sõltunud asjaomase kuriteo raskusastmest või selle eest mõistetud karistusest ega ajast, mille isik oli juba vangistusest ära kandnud. Seetõttu ei olnud EIK veendunud, et kaebajale mõistetud eluaegset vangistust – mis oli talle mõistetud 1996. aastal ja mille ülevaatamist ta saaks taotleda kõige varem alles 2046. aastal – saaks pidada tegelikku vabanemisvõimalust pakkuvaks artikli 3 tähenduses.

Kui otsust EIKi suhkotta edasi ei kaevata, jõustub see 28. juulil 2026.

3.7 Omandiõiguse piirangute hüvitamine: OÜ Parem Kallas vs. Eesti (nr [18440/23](#))

EIK leidis 2. juuni 2026. aasta otsuses (ehk enne ülevaate valmimist, mistõttu on juhtumit kirjeldatud ka siin, kuigi 2025. aasta lõpu seisuga oli kohtuasja menetlus veel pooleli) omandiõiguse kitsendusi käsitlevate haldus- ja kohtumenetluste kestuse peale esitatud kaebuse (artikli 6 lõike 1 väidetava rikkumise) kohta, et see on vastuvõetamatu, ning kaebajale välja mõistetud hüvitise suurust puudutava kaebuse (protokolli nr. 1 artikli 1 väidetava rikkumise) kohta, et kaebaja õigusi ei olnud rikutud. Tegemist on jätkuasjaga EIKis 2022. aastal vastuvõetamatuks tunnistatud kaebusele Parem Kallas OÜ vs. Eesti

(milles leiti, et kaebajale oli piirangutega kinnistuosa eest hüvitiseks määratud õiglase summa ja et haldus- ja kohtumenetluses toimunud viivitustega põhjustatud varalise ja mittevaralise kahju küsimuses oli riigisisene menetlus veel pooleli (28. juulil 2022 avaldatud otsus asjas nr [56002/19](#)).

Kaebajale kuulus kinnistu Pärnu linnas, millest osa (15%) määrati 2001. aastal transpordimaa sihtotstarbega avalikku kasutusse. 2004. aastal nõudis kaebaja Pärnu linnalt halduskohtu kaudu kaebajale kuuluva piirangutega kinnistuosa omandamist õiglase tasu eest (planeerimis- ja ehitusseaduse § 30 lg 5 alusel). 26. aprillil 2006 jõustunud kohtuotsusega kohustati linna kahe kuu jooksul otsustama kinnistuosa omandamine. Pärast mitmeid luhtunud katseid ja kohtuvaidlusi (sh Riigikohtus, kes täpsustas 29. mai 2012. a otsuses nr [3-3-1-19-12](#) õiglase tasu määramise tingimusi) jäi 2019. aastal kehtima linna korraldus omandada kinnistuosa 30 000 euro eest.

26. novembril 2012, rööbiti kinnistuosa omandamise ja õiglase tasu üle toimunud vaidlusega, pöördus kaebaja Pärnu linna vastu halduskohtusse nõudega hüvitada kinnistuosa omandamisega viivitamisega põhjustatud kahju. Kaebaja hilisema taotluse täiendada kaebust mittevaralise kahju hüvitamise nõudega jättis halduskohus 10. oktoobri 2019. a määrusega rahuldamata. Seda määrust kaebaja ei vaidlustanud.

Pärast õiglase tasu määramise kohtuvaidluste lõppu 2019. aastal, kuid viivitusega põhjustatud kahju hüvitamise menetluse kestel, pöördus kaebaja EIKi. Kohus tunnistas 28. juuli 2022. a määrusega asjas nr 56002/19 OÜ Parem Kallas kaebuse vastuvõetamatuks. Kinnistuosa eest määratud hüvitise suuruse kohta (protokolli nr. 1 artikli 1 alusel) esitatud kaebuse tunnistas kohus selgelt põhjendamatuks, sest tasu suuruseks määratud summa põhines eksperthinnangutel ja oli mõistlikus suhtes vara turuväärtusega ning pärast kohtuotsuse jõustumist ei olnud kaebaja ise astunud samme hüvitise saamiseks. Ebamõistliku menetlusaja kohta ja ülemäära pika menetluse eest nõutava kahju osas leidis kohus, et kaebaja ei ole kas ammendanud riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, kuna ta ei ole vaidlustanud Tallinna Halduskohtu 10. oktoobri 2019. a määrust või siis on kaebus ennatlik, kuna selle lahendamine on veel pooleli riigisiseses menetluses.

18. oktoobril 2022 nõustus kaebaja lõpuks sõlmima linnaga lepingu kinnistu müügiks ja omandiõiguse üleandmiseks linnale 30 000 euro eest.

Varalise kahju osas leidis kahju hüvitamise kaebus lõpliku lahenduse Riigikohtu 28. veebruari 2023. a [otsuses](#). Kohus leidis, et kaebajal oli seaduse alusel tekkinud õigus nõuda, et linn omandaks piirangutega kinnistuosa, kuid linn viivitas omandamisega 2006-2012. Viivituse tulemusena tekkis kaebajal kahju inflatsiooniga kaasnevalt. Riigikohus jättis selle aga hüvitamata, sest omandamismenetlus oli raskendatud objektiivsete asjaolude tõttu ning asjaolusid kogumis arvestades tooks hüvitise lisamine kinnistu omandamise tasule kaasa kaebaja põhjendamatu rikastumise. Kohus jättis rahuldamata ka muud liiki kahju nõuded.

28. aprillil 2023 pöördus kaebaja uuesti EIKi poole. Inimõiguste konventsiooni artikli 6 alusel kaebas OÜ Parem Kallas riigisisese haldus- ja kohtumenetluste ülemäärase kogukestuse peale, st nii kinnistu omandamise menetluse kui ka kahju hüvitamise menetluse kestuse üle. Konventsiooni protokolli nr. 1 artikli 1 alusel leidis kaebaja, et menetluste kogukestust (aja möödumist) ei olnud arvesse võetud, kui otsustati summa üle,

mille ta oleks pidanud saada linna poolt omandatud kinnistu eest (mille väärtus oli arvutatud 2001. aasta alusel).

EIK tunnistas artikli 6 alusel esitatud kaebuse menetluse ülemäärase kestuse kohta ühehäälselt vastuvõetamatuks, kuna kaebaja ei olnud vaidlustanud halduskohtu määrust selle kohta ja selle vaidlustamine ei olnud Eesti õiguskorras ilmselgelt perspektiivitu.

Protokolli nr. 1 artikli 1 alusel esitatud kaebuse kohta leidis EIK (häältega 6:1, eriarvamust ei ole lisatud), tuginedes valdavalt Riigikohtu 28. veebruari 2023. a otsuse argumentidele, et riigisisese ametiasutuse saavutasid õiglase tasakaalu asjassepuutuva avaliku huvi ja kaebaja omandipõhiõiguse vahel ning kaebaja ei pidanud kandma omandiõiguse kasutamisel ebaproportsionaalset ja ülemääraast koormat. Kaebaja õigusi ei olnud seega rikutud.

Otsus jõustub kolme kuu möödudes 2. septembril 2026, kui kaebaja ei palu selle arutamist EIK suurkojas.

4. Esialgse õiguskaitse taotlused

2025. aastal esitasid inimesed EIKile kuus taotlust (2024. aastal neli), milles nad palusid kohtu menetluskorra punkti 39 alusel, et Eesti suhtes rakendataks [esialgse õiguskaitse meetmeid](#). Kolm taotlust puudutasid väljaandmist ja jäid rahuldamata, kolm jäid läbi vaatamata (ei olnud tegemist olukorraga, mille puhul võiks esialgse õiguskaitse kohaldamine kõne alla tulla). EIK lahendas need taotlused Eestilt lisateavet nõutamata.

Kohtu uue presidendi nähtavuse ja läbipaistvuse poliitika rakendusena hakkas kohus 2025. aastal [avaldama](#) esialgse õiguskaitse meetmete kohta iganädalast statistikat.

5. Menetluses olevad Eesti asjad

5.1 Suitsetamise keeld vanglates: Vainik jt vs. Eesti [EIK suurkojas](#)

Vt EIKi 4. novembri 2025. aasta otsuse kohta eestpoolt.

EIKi kohtumenetlus selles asjas jätkub, kuna valitsus palus EIKil arutada asja uuesti suurkojas ja kohus [rahuldab](#) taotluse 23. märtsil 2026. Vastuvõetamatuks tunnistatud osas suurkoda avaldusi uuesti arutama ei hakka (see puudutab ühte avaldust tervikuna (vt otsuse §-d 112–114) ja ülejäänute puhul kaebust artikli 3 alusel (§-d 121–127)).

5.2 Jõu kasutamine vanglas: Mamedov vs. Eesti (nr [39748/23](#))

Kaebus puudutab vanglas toimunud väidetavat alasti läbiotsimist, jõu kasutamist ning ametiasutuste hilisemat suutmatust seda juhtumit tõhusalt ja sõltumatult uurida (artiklite 3, 8 ja 13 väidetavad rikkumised). Kaebaja kannab Tartu Vanglas karistust. 6. veebruaril 2023 soovisid vanglaametnikud teda läbi otsida. Selle käigus toimunud sõneluses ja rüseluses sai kaebaja vigastusi. Kaebaja taotlused hüvitada tekkinud kahju ja algatada kriminaalmenetlus jäid Eesti ametkondades ja kohtutes tagajärjetuks.

Kaebaja väitis konventsiooni artiklile 3 tuginedes, et teda üritati alasti läbi otsida õigusliku aluseta ja ülemääraast jõudu kasutades. Samuti kaebas ta artikli 3 alusel, et tema

väärkohtlemist ei uuritud ei sõltumatult ega tõhusalt, ning artikli 13 alusel, et tal ei olnud tõhusat õiguskaitsevahendit vanglaametnike väärkohtlemise vastu.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 2. novembril 2023 ja EIK edastas selle koos täpsustavate küsimustega riigile 5. septembril 2024.

EIK palus riigil selgitada, kas kaebaja alasti läbiotsimisega, võttes eelkõige arvesse tema suhtes väidetavalt ülemäärase jõu kasutamist ning vigastuste tekitamist, on teda ebainimlikult ja alandavalt koheldud või sekkunud sobimatult tema erasfääri, rikkudes seejuures konventsiooni artiklis 3 või 8 sätestatud õigusi.

Täiendavalt küsis EIK, kas riigisisesest asutuste poolt toimetatud uurimine oli käesolevas asjas tõhus ja eelkõige sõltumatu, võttes arvesse artiklist 3 tulenevat ebainimliku või alandava kohtlemise eest kaitsmise menetluslikku aspekti.

Viimasena küsis EIK riigi hinnangut, kas on rikutud kaebaja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile (konventsiooni artikliga 13 tagatud õigust koostoimes artiklitega 3 ja/või 8).

Valitsus on esitanud oma seisukohad EIKile ja asi on EIKis lahendi ootel.

5.3 Õigus vaikida kriminaalmenetluses: Mutso vs. Eesti (nr [37626/23](#))

Kaebus puudutab kaebaja kui kriminaalmenetluses kahtlustatava õigust keelduda enda süü tõendamiseks kaasabi osutamisest ja selle õiguse väidetava rikkumise tulemusena saadud tõendite kasutamist (artikli 6 lõike 1 väidetav rikkumine). Kaebajat kahtlustati Eesti Vabariigi vastases tegevuses ja narkokuriteos. Uurimise käigus peeti ta kahtlustatavana kinni ja tema kodu otsiti läbi.

Kaebaja asjas tehtud Riigikohtu 16. juuni 2023. aasta otsuse nr [1-21-1421](#) (punktid 65–69) kohaselt anti talle enne läbiotsimist väljatrükk tema menetlusõigustest (õiguste deklaratsioon) ning talle tutvustati tema õigusi ja kohustusi. Kahtlustatavana kinnipidamise protokollis on kaebaja ka allkirjaga kinnitanud, et talle on tutvustatud tema õigusi ja kohustusi ning selgitatud nende sisu.

Enne läbiotsimist tehti kaebajale ettepanek anda üle läbiotsimismääruses märgitud objektid. Kaebaja nõustus sellega. Hiljem mõisteti ta süüdi, tuginedes muu hulgas kaebaja mobiiltelefonist, tema e-posti ja sotsiaalmeedia kontodelt ning tema kasutatud sõnumirakendustest saadud teabele.

Kaebaja väitis riigisiseses menetluses ja väidab endiselt ka EIKile saadetud kaebuses, et teda ei teavitatud õigusest vaikida nii, et ta pidi aru saama, et tal on õigus ka oma elektrooniliste seadmete kasutajanimedid ja paroole mitte avaldada. Seetõttu on rikutud tema õigust õiglasele menetlusele (konventsiooni artikli 6 lõiget 1), mis hõlmab ka õigust vaikida ja end mitte süüstada.

Kaebaja esitas oma kaebuse EIKile 11. oktoobril 2023 ja EIK edastas selle koos täiendavate küsimustega riigile 23. oktoobril 2024.

EIK on riigilt küsinud, kas kaebajale võimaldati riigi hinnangul tema vastu esitatud kriminaalsüüdistus(t)e üle otsustamisel õiglane kohtumenetlus. Eelkõige soovis kohus teada, kas õigus vaikida ja enese süüstamisest hoiduda hõlmab kaebajalt tema

elektrooniliste seadmete kasutajanimede ja paroolide saamist, mis võimaldavad juurdepääsu neile seadmetele.

EIK küsis ka seda, kas kaebaja suhtes kohaldati käesolevas asjas mingit jõudu või sundi või oli muid tegureid, mis mõjutasid nende kasutajanimede ja paroolide avaldamise vabatahtlikkust. Lisaks palus EIK riigil hinnata, mis tähtsus on sellega seoses kaebaja argumendil, et ta ei saanud menetlusõiguste tutvustamise ajal aru, et õigus ütlusi mitte anda hõlmas õigust mitte avaldada oma elektroonikaseadmete kasutajanimed ja paroole.

Viimaseks küsis EIK riigilt, et kui õigus vaikida ja mitte anda end süüstavat infot laieneb ka käesoleva juhtumi asjaoludele, siis kas käesolevas asjas rikuti konventsiooni artikli 6 lõiget 1.

Valitsus on esitanud oma seisukohad EIKile ja asi on EIKis lahendi ootel.

5.4 Pipragaas ja elektrišokirelv vanglas: Hiienurm vs. Eesti (nr [38935/23](#))

Kaebus puudutab Tartu Vanglas karistust kandva kaebaja vastu pipargaasi ja elektrišokirelva peaaegu samaaegset kasutamist ning sellele järgnenud täiendavate turvameetmete kohaldamist tema suhtes (konventsiooni artikli 3 väidetav rikkumine).

Kaebaja teavitas vanglaametnikke, et tema kongikaaslane vajab kiiret meditsiinilist abi. Kui vangivalvurid kongi siseneda proovisid ja palusid kaebajal eest liikuda või lasta oma käed raudu panna, eiras kaebaja nende käske. Kui vanglaametnikud lõpuks kongi sisenesid, viskas kaebaja neid metallist anumaga, mille puhul oli põhjust arvata, et selles on kaebaja kongikaaslase veri. Selleks, et hoida ära tajutava riski realiseerumist, kasutas üks vangivalvuritest kaebaja vastu pipragaasi ja praktiliselt samal ajal kasutas teine vangivalvur kaebaja suhtes elektrišokirelva. Seejärel surusid valvurid kaebaja vastu maad ja panid ta käed raudu. Hiljem määrati kaebajale distsiplinaarkaristusena viiepäevane kartserikaristus. Võttes arvesse juhtumi asjaolusid ning kaebaja varasemat agressiivset käitumist, kohaldati kaebaja suhtes ka täiendavaid julgeolekuabinõusid, mille tagajärjel veetis kaebaja 2,5 kuud üksikvangistuse tingimustes.

Kaebaja väitel ei hoiatatud teda pipragaasi ega elektrišokirelva kasutamisest ette ning selline vahetu sunni kasutamine vangivalvurite poolt oli alusetu, ebaproportsionaalne ja ülemäärane. Lisaks väidab kaebaja, et ohuhinnang, mille alusel tema suhtes täiendavaid julgeolekumeetmeid kohaldati, oli ebaproportsionaalne ja ebaõige ning meetmete pikendamine kahel korral ei olnud põhjendatud.

28. juulil 2020 pöördus kaebaja juhtumiga seoses vangla sisekontrolli poole. Sisekontroll käsitles asja kuriteoteatena valvurite kohta, aga kriminaalmenetlust ei algatatud. 20. augustil 2020 vaidlustas kaebaja kriminaalmenetluse algatamisest keeldumise Lõuna Ringkonnaprokuratuuris. Prokuratuur menetlust ei alustanud. Kaebaja asja edasi ei kaevanud. 18. detsembril 2020 esitas kaebaja Tartu Vanglale kahju hüvitamise taotluse. Kaebaja soovis kahju hüvitiseks 10 000 eurot või alternatiivselt õiglast hüvitist. Taotlus jäeti rahuldamata. Kaebaja kaebas otsuse Riigikohtusse välja, aga tema nõuded jäeti rahuldamata.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 8. oktoobril 2023 ja EIK edastas selle koos omapoolsete küsimustega riigile 10. jaanuaril 2025.

EIK küsis riigilt, kas kaebaja on ammendanud kõik tõhusad riigisisesed õiguskaitsevahendid, nagu on ette nähtud konventsiooni artikli 35 lõikega 1, ning kas elektrišokirelva ja pipragaasi kasutamise ning täiendavate julgeolekuabinõude rakendamise ja nende pikendamisega koheldi kaebajat ebainimlikult või alandavalt konventsiooni artikli 3 mõistes.

Valitsus on esitanud oma seisukohad EIKile ja asi on EIKis lahendi ootel.

5.5 Riigikogu avaldus kui usuvabaduse rikkumine: Pühtitsa klooster ja Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik vs. Eesti (nr [37303/24 ja 37448/24](#))

Kaebus puudutab Riigikogu avaldust „Moskva patriarhaadi kuulutamisest Venemaa Föderatsiooni sõjalist agressiooni toetavaks institutsiooniks“ ning sellega väidetavalt kaasnenud usuvabaduse rikkumist (konventsiooni artikli 9 lõige 1).

Oma põhikirjade kohaselt kuuluvad kaebajad Vene Õigeusu Kiriku kanoonilisse struktuuri. 6. mail 2024 võttis Riigikogu vastu poliitilise avalduse, kus mõistis hukka Moskva patriarhaadi tegevuse Venemaa Ukraina-vastase agressiooni õigustamisel ja toetamisel ning kuulutas Moskva patriarhaadi Venemaa Föderatsiooni sõjalist agressiooni toetavaks institutsiooniks.

Kuna kaebajad on üksused, kellele Vene Õigeusu Kiriku põhikiri otseselt viitab, pidasid nad end Riigikogu avaldusest otseselt puudutatuks. Kaebajad väitsid, et avaldus kahjustas nende mainet ja sekkus nende usuvabadusse. Sellest tulenevalt vaidlustasid nad avalduse halduskohtumenetluses edutult Riigikohtuni välja. Kohtud tagastasid kaebuse pädevuse puudumise tõttu.

Kaebajad esitasid avaldused EIKile 29. novembril 2024 ning EIK edastas kaebused riigile koos täiendavate küsimustega 20. juunil 2025.

EIK küsis, kas kaebajad on ammendanud kõik tõhusad riigisisesed õiguskaitsevahendid ning kui tõhusad riigisisesed õiguskaitsevahendid puudusid, siis kas kaebajad on järginud avalduse esitamisel konventsiooni artikli 35 lõikes 1 sätestatud tähtaega.

Lisaks küsis EIK, kas Riigikogu avaldus riivab kaebajate usuvabadust. Kui jah, siis kas sekkumine usuvabadusse oli seaduses sätestatud ning vajalik artikli 9 lõike 2 tähenduses.

Valitsus on esitanud oma seisukohad EIKile.

5.6 Antisemitismi ilmingud Tammsaare pargis: Šabad vs. Eesti (nr [24391/24](#))

Kaebus puudutab avalikus kohas peetud antisemiitlikku sõnavõttu ja ametivõimude väidetavat suutmatust sellele otsustavalt reageerida kõne pidamise ajal ning hiljem väärteomenetluse käigus. Kaebaja identifitseerib end juudikogukonna liikmena ja tema hinnangul rikuti taolise tegevusetusega talle konventsiooni artiklist 8 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele) tulenevaid õigusi.

Juhtumi asjaolud on lühidalt järgmised. I. K. oli 15. veebruariks 2024 registreerinud pooltunnise avaliku koosoleku. Koosoleku eesmärgiks oli märgitud „Palestiina toetus“ ja asukohaks oli registreeritud Tammsaare park Tallinnas. Kaebaja läks I. K. sõnavõttu Tammsaare parki kuulama. Koosolekul osales ainult I. K., kes mängis valjuhääldi kaudu ette varem salvestatud teksti. Kuna I. K. kõnes kõlasid kaebaja hinnangul antisemiitlikud

mõtted, helistas kaebaja politseisse ning palus patrulli kohaletulekut. Patrull saabus kohale, kui salvestise esitamine oli juba lõppenud. Politsei ei algatanud väärteomenetlust, märkides, et kõne võis küll sisaldada moonutatud fakte ja seda oleks võinud pidada ka teadlikuks ja ebavajalikuks aktsepteeritud kriitika piiride ületamiseks, aga juhtumi asjaolud ei kvalifitseeru siiski ei vihkamise õhutamise (kuna seda ei saanud pidada avalikuks üleskutseks vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele) ega avaliku korra rikkumise kuriteoks. Kaebaja kaebas politsei otsuse edasi, aga kohus jättis politsei otsuse jõusse.

Kaebaja esitas kaebuse EIKile 15. augustil 2024 ja EIK edastas kaebuse koos omapoolsete küsimustega riigile 20. juunil 2025.

EIK palus riigil hinnata, kas kaebaja on ammendanud kõik tõhusad riigisisesed õiguskaitsevahendid ning kas kriminaalõiguslikud õiguskaitsevahendid, mida kaebaja kasutas, olid konventsiooni tähenduses tõhusad. EIK küsis ka seda, kas riigisiseses õiguses olid olemas muud õiguskaitsevahendid, millele kaebaja oleks selles olukorras saanud tugineda. Täiendavalt küsis EIK, kas 15. veebruaril 2024 I. K. poolt avalikul koosolekul esitatud väited mõjutasid kaebaja eraelu selliselt, et käesolevas asjas kohalduks konventsiooni artikkel 8 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele). Viimaseks küsis EIK, kas riik täitis konventsiooni artiklitest 8 ja 14 (diskrimineerimise keelamine) tulenevaid positiivseid kohustusi, jättes reageerimata kaebaja pöördumisele seoses I. K. väljaütlemistega avalikul koosolekul ning jättes hiljem väärteokaebuse menetlemata.

Valitsus on esitanud oma seisukohad EIKile.

5.7 Covid-19 vastu vaksineerimise kohustus töökohal: Kõiv vs. Eesti (nr [29497/24](#))

Kaebus seondub kaebaja vallandamisega politseiametniku kohalt pärast seda, kui ta end Covid-19 vastu ei vaksineerinud (konventsiooni artikli 8 väidetav rikkumine).

Politsei- ja Piirivalve Ameti (PPA) peadirektor nõudis 3. novembri 2021. aasta käskkirjas „COVID-19 riskianalüüsi rakendamine“, et kõik töötajad oleksid PPA-s teenistuskohadel töötamise eeltingimusena Covid-19 vastu vaksineeritud. Selle nõude täitmist sai tõendada vaksineerimistõendi või läbipõdemist tõendava dokumendi esitamisega. Kuna kaebaja otsustas vaktsiini teist doosi mitte saada ega esitanud seetõttu vastavat tõendit ettenähtud tähtjaks, lõpetati temaga teenistussuhe 22. detsembril 2021.

Kaebaja pöördus 20. jaanuaril 2022 Tallinna Halduskohtusse. Halduskohus leidis, et vallandamine oli ebaseaduslik, ning mõistis kaebaja kasuks välja hüvitise kuue kuu keskmise palga ulatuses. Nii kaebaja kui ka PPA esitasid apellatsioonid. Kaebaja apellatsioonikaebus rahuldati osaliselt ning kaebajale mõisteti PPA-lt välja hüvitis kümne kuu keskmise palga ulatuses. PPA apellatsiooni kohus ei rahuldanud. Riigikohus aga rahuldas 21. juuni 2024. aasta otsusega asjas nr [3-22-157](#) PPA kassatsiooni ja tühistas madalamate astmete kohtute otsused. Riigikohus leidis, et käskkiri põhines töötervishoiu ja tööohutuse seadusel ning Vabariigi Valitsuse 5. mai 2000. aasta määrusel nr 144 „Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded bioloogiliste ohuteguritega mõjutatud töökeskkonnas“, mis olid iseenesest põhiseadusega kooskõlas ja andsid määrusele piisava õigusliku aluse. Käskkiri tugines üldisele teadmisele koroonaviiruse kohta, nagu see oli olemas selle vastuvõtmise ajal.

Kaebaja esitas kaebuse EIKile 7. oktoobril 2024 ja EIK edastas kaebuse riigile koos omapoolsete küsimustega 21. oktoobril 2025.

EIK on riigilt küsinud, kas käesolev juhtum puudutab kohustuslikku või vabatahtlikku vaktsineerimist ja kas kaebaja õigust eraelu puutumatusse on rikutud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 8 tähenduses, võttes arvesse, et taotleja kui PPA ametniku suhtes kehtis nõue end Covid-19 vastu vaktsineerida (või esitada kehtiv läbipõdemise tõend) vastavalt PPA peadirektori 3. novembri 2021. aasta käskkirjale, ning võttes arvesse vaktsineerimiskohustuse täitmata jätmise tagajärgi.

5.8 Kartserikaristuste järjestikune kohaldamine: Paulus vs. Eesti (nr [5617/24](#))

Kaebus puudutab kartserikaristuste järjestikust täitmisele pööramist (konventsiooni artikli 3 väidetav rikkumine). Samal teemal on EIK varem tuvastanud rikkumise kohtuasjas Schmidt ja Šmigol vs. Eesti (nr [3501/20](#), 28. veebruar 2024, vt ka allpool punkt 6.1 täitmise järelevalve kohta).

Kaebaja kannab karistust Viru Vanglas. 5. aprillist 2017 kuni 23. märtsini 2020 pöörati täitmisele mitu talle määratud distsiplinaarkaristust (korduva põhimõttelise allumatuse eest korraldusele vanglas töötada). Selle tulemusel veetis ta 30–135-päevaste perioodide kaupa kokku 816 päeva kartserirežiimis. Kartseriperioodide vahel olid 3–70-päevased pausid tavarežiimil. Kaebaja leidis, et sellisel moel kartserikaristuste täitmisele pööramine kujutas endast tema inimväärikust alandavat üksikvangistust ja põhjustas ka tervisekahju. Ta taotles esmalt vanglalt ja seejärel kohtutelt üksikvangistusega põhjustatud mittevaralise kahju hüvitamist. Eesti kohtud kaalusid eraldi kõigi kartserisse paigutamise perioodide õiguspärasust ja tunnistasid rikkumist kahe kartserikaristuse puhul, mis kestsid vastavalt 126 ja 135 päeva. Kaebajale mõisteti välja 700 euro suurune hüvitis. Ülejäänud perioodide puhul jätsid kohtud kaebaja hüvitisenõue rahuldamata.

EIKis väidab kaebaja, et pikaks ajaks kartserisse paigutamise ning seal ilma madratsi ja voodivarustusega viibimisega talle tervisekahjustuse põhjustamine rikkus talle konventsiooni artiklist 3 tulenevaid õigusi.

Kaebaja esitas avalduse EIKile 12. veebruaril 2024 ja EIK edastas selle koos täiendavate küsimustega riigile 21. oktoobril 2025.

EIK esitas vastamiseks kaks küsimust. Esiteks küsis kohus, kas võttes arvesse riigisisese menetluse tulemust (eelkõige määratud hüvitist) saab kaebaja endiselt väita, et ta on konventsiooni rikkumise ohver nendes episoodides, kus ta paigutati kartserisse 126 ja 135 päevaks. Teiseks palus EIK hinnata, kas kaebajat on tema pikaajalise üksikvangistuse ja terviseprobleemide tõttu koheldud või karistatud ebainimlikult või alandavalt, rikkudes konventsiooni artiklit 3.

6. Eesti kohta tehtud EIKi otsuste täitmine

Eesti peab täitma kõiki tema kohta tehtud EIKi otsuseid (konventsiooni artikli 46 lõige 1). Otsuse täitmine eeldab rikkumise heastamiseks ning sarnaste rikkumiste ennetamiseks vajalike üksik- ja üldmeetmete võtmist. Näiteks võib olla vaja maksta kaebajale rikkumise korral hüvitist, taasavada teistmise tulemusena kohtumenetlus või muuta halduspraktikat või mõnda seadust. Kohtuotsuste täitmise üle valvab ENi ministrite komitee (konventsiooni artikli 46 lõige 2), saades selleks tuge [sekretariaadi kohtuotsuste täitmise osakonnalt](#).

Ministrite komitee avaldab huvitavaid ülevaateid kohtuotsuste täitmise järelevalve kohta ([2025. aasta ülevaade](#)).

Eesti peab rikkumise tuvastanud otsuse jõustumisest kuue kuu jooksul esitama ministrite komitee kohtuotsuste täitmise osakonnale täitmisaruanne või täitmiskava.³ Täitmiskava esitatakse siis, kui riik leiab, et otsust ei ole võimalik kuue kuu jooksul täita (nt vajalikud seadusemuudatused võtavad kauem aega). Täitmisaruanne esitatakse, kui otsus on riigi arvates juba täidetud. Ülevaade tuleb anda nii individuaalmeetmete (kaebajale hüvitise maksmine, riigisisese teistmisvõimaluse olemasolu ja kasutamine jms) kui ka üldmeetmete kohta (seaduse- või praktikamuudatused, ennetamiseks analoogsete kaebuste esitamist EIKile).

Ministrite komiteed teavitab kohtuotsuste täitmisest valitsuse esindaja EIKis. EIKi otsuseid täidavad ja jagavad selle kohta valitsuse esindajale infot riigiasutused. Hüvitise maksab välja Rahandusministeerium. Muude meetmete puhul sõltub täitmise pädevus sellest, mis valdkonnas EIK rikkumise tuvastas.

Osa täitmisest on ka EIKis otsustatu riigisisene levitamine. Kõik Eesti kohta tehtud otsused tõlgitakse eesti keelde ning avaldatakse [Riigi Teatajas](#) ja EIKi kohtulahendite andmebaasis [Hudoc](#). Kõigist otsustest teavitatakse riigisisestes menetlustes osalenud asutusi ja isikuid.

Riigi Teatajas avaldatakse ka otsuste [lühikokkuvõtted](#). Kokkuvõtteid EIKi lahenditest teeb ENi liikmesriikide Kõrgeimate Kohtute Võrgustiku liikmena ka Riigikohus (need on leitavad [siit](#)).

EIKi otsuste täitmist võetakse arvesse ka ELi iga-aastases aruandes õigusriigi olukorra kohta ([2025. aasta aruande Eesti peatükk](#), lk 14–15).

2025. aastal lõpetas ENi ministrite komitee kolmes asjas Eesti kohta tehtud otsuste täitmise järelevalve.

Pooleli on 2021. aastal tehtud otsuste *R. B. vs. Eesti* (punkt 6.2) ja *Särgava vs. Eesti* (punkt 6.3) täitmise järelevalve.

6.1 Täitmise järelevalve lõpetamine kolmes asjas

5. veebruaril 2025 lõpetas ministrite komitee täitmise järelevalve kohtuasjas [Schmidt ja Šmigol vs. Eesti](#) (kartserikaristuste ja lukustatud kambrisse paigutamiste järjestikune kohaldamine vanglates). 1. aprillil 2024 jõustusid vangistusseaduse muudatused, mis sätestavad, et senise 45 päeva asemel võib kinnipeetavale määratav kartserikaristuse maksimaalne pikkus olla kuni 14 päeva, noore kinnipeetava puhul senise 20 päeva asemel kuni 3 päeva. Seadusemuudatustega sätestati ka minimaalne mõistlik aeg (48 tundi), mis peab jääma mitme kartserikaristuse täitmise vahele. Lisaks muudeti lühi- ja pikaajaliste kokkusaamiste korda ning nüüd võimaldatakse kartserikaristust kandvale kinnipeetavale

³ Täitmisaruanne on elektrooniliselt kättesaadav, kui kohtuotsuste täitmise järelevalve osakond on need üles laadinud. Arvutivõrgus kättesaadav info ei ole alati täielik. Vt <https://www.coe.int/en/web/execution/estonia> ja <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECDocumentTypeCollection%22:%5B%22CEC%22%5D%7D>.

kokkusaamisi samadel alustel kui teistele vangidele, tingimusel, et nende suhtes ei ole rakendatud kokkusaamiste keeldu. Nende õigusnormides ja praktikas tehtud muudatuste põhjal leidis ministrite komitee, et Eesti on teinud kõik vajaliku sarnaste artikli 3 rikkumiste ärahoidmiseks tulevikus.

3. septembril 2025 lõpetas ministrite komitee järelevalve kohtuasjas [Tepljakov vs. Eesti](#) (kinnipidamistingimused ja lähedastega kohtumine Pärnu vanas arestimajas). Kaebaja õiguste rikkumine oli põhjustatud Pärnu vana arestimaja füüsilistest piirangutest. Juba 2021. aastal võeti kasutusele uus Pärnu arestimaja, mis vastab tänapäevastele standarditele ning võimaldab kinnipeetavatele nõuetekohast elukeskkonda ja pikemaid kokkusaamisi lähedastega. Ka kõik teised Eesti arestimajad on kas hiljuti läbinud ulatusliku renoveerimise või kolinud uutesse ruumidesse. Kinnipidamistingimuste kohta ei ole riigisestele kohtutele täiendavaid kaebusi laekunud. Ministrite komitee hinnangul on Eesti oma [täitmisaruandes](#) näidanud ära, et on võetud piisavaid samme arestimajade ja vanglate kinnipidamistingimuste parandamisel, hoidmaks ära sarnaseid artikli 3 ja 8 rikkumisi.

4. detsembril 2025 lõpetas ministrite komitee järelevalve kohtuasjas [I. V. vs. Eesti](#) (lapse bioloogilise isa õigus kaitsta oma huve lapsendamisega seotud menetluses). Peale EIKi otsust taotles kaebaja teistmist ja asja uuesti läbivaatamist Eesti kohtutes. Riigikohus [rahuldab](#) 3. juulil 2024 teistmisavalduse, täpsustades perekonnaseaduse tõlgendust, mille tulemusena arutas ringkonnakohtus asja uuesti, kuulates seejuures lapsendamise tühistamise küsimuses isiklikult ära ka kaebaja kui lapse bioloogilise isa. Eesti tõi täitmisaruande üldmeetmete osas välja, et 2025. aasta kohtunike täiskogul täiendati kohtumenetluse head tava, sätestades, et olukordades, kus kõiki kohtuasju ei ole võimalik kiiresti menetleda, tuleb perekonnaasju puudutavaid tsiviilasju käsitleda esmajärjekorras. Sellega oli ministrite komitee hinnangul Eesti oma [täitmisaruandes](#) näidanud ära, et riigi sees on kaebaja olukorra lahendamiseks ja sarnaste olukordade vältimiseks astutud kõik vajalikud ja võimalikud sammud.

6.2 Lapse ütlused kriminaalmenetluses: R. B. vs. Eesti (nr 35252/08)

Kohtuasja põhiküsimus oli, kas Eesti ametiasutused menetlesid tõhusalt kaebaja väiteid tema isa toime pandud seksuaalse väärkohtlemise kohta. EIK [leidis](#), et oli rikutud konventsiooni artikleid 3 (menetluslikust aspektist) ja 8, sest tõendite kogumisel tehtud menetlusvead kannatanu õiguste tutvustamisel viisid tema ütluste lubamatuks tunnistamise ja süüdistatava õigeksmõistmiseni.

22. septembril 2021 jõustunud otsusega välja mõistetud rahaline hüvitis on kaebajale välja makstud. 9. veebruaril 2022 esitas valitsus ENi ministrite komitee kohtuotsuste täitmise osakonnale [täitmisaruande](#), mida täiendas 31. märtsil 2022. aastal, 21. juunil 2022. aastal ja 10. veebruaril 2023. aastal (vt ka [2022. aasta aruande](#) punkt 7.1). Eesti seisukoht on, et olemasolevaid õigusakte saab rakendada lapsesõbralikult, tutvustades kannatanud lapsele õigusi ja kohustusi ealise arusaamisvõime kohaselt, arvestades EIKi lahendist tulenevaga. Asutustes on olemas selleks koolitatud personal. Eestis on üldiselt nii regulatsiooni kui ka praktika poolest lapsesõbralik kriminaalmenetlus.

6.3 Advokaadi kutsesaladuse kaitse kriminaalmenetluses: Särgava vs. Eesti (nr 698/19)

Kohtuasi puudutab advokaadi kutsesaladust sisaldavate andmekandjate kaitset kriminaalmenetluses. Kohus [leidis](#) selles asjas, et advokaadi mobiiltelefoni ja sülearvuti äravõtmine ja läbivaatamine tema suhtes algatatud kriminaalmenetluses oli piisavate kutsesaladuse kaitseks kehtestatud menetluslike tagatiste puudumise tõttu vastuolus konventsiooni artikliga 8.

Otsus jõustus 16. veebruaril 2022. Kuigi EIK ei mõistnud kaebaja kasuks rahalist hüvitist, heitis kohus otsuses sõnaselgelt ette Eesti õigusraamistiku puudulikkust, märkides, et riigisisene õigus ei paku piisavaid menetluslike tagatise meelevaldse või ebaproportsionaalse sekkumise vastu ning advokaadi kutsesaladuse kaitseks (vt nt otsuse punktid 95, 108 ja 109). Seega esitas riik 4. juulil 2022 ENi ministrite komitee kohtuotsuste täitmise osakonnale [täitmiskava](#) otsuse täitmise ja kavandavate muudatuste kohta, mida täiendas 30. detsembril 2022 (vt ka [2022. aasta aruande](#) punkt 7.2). Kuigi Eesti õiguspärasus saab konventsiooniga kooskõlla viia ka seadust, konventsiooni ja Särgava otsust kooskõllaliselt rakendades, eeldab ENi kohtuotsuste täitmise osakond, et otsuse täitmiseks täpsustataks ka kehtivat normistikku.

Justiits- ja Digiministeerium edastas 2. jaanuaril 2026 ministeeriumidele kooskõlastamiseks kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse [eelnõu](#). Välisministeerium kommenteeris seaduse eelnõu Särgava kohtuasja põhjal.

12. märtsil 2025 võeti ministrite komitees vastu Euroopa Nõukogu [advokaadikutse kaitse konventsioon](#), mille Eesti koos mitmete teiste riikidega allkirjastas 13. mail 2025. Selle konventsiooni rakendamine seostub otseselt Särgava kohtuasjas tõstatunud probleemide ning Justiits- ja Digiministeeriumi väljatöötatud seaduse eelnõuga.

7. ÜRO komiteede menetletavad Eesti kohta esitatud kaebused

Peale EIKis käsitletava esindab Välisministeerium Eestit ka asjades, mida menetletakse ÜRO inimõiguslepingute alusel vaidlusi lahendavates organites. Peamiselt on Eesti puhul inimesed pöördunud ÜRO inimõiguste komiteesse.

[ÜRO inimõiguste komitee](#) ülesanne on valvata [kodaniku ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti](#) järgimise üle. Pakti [lisaprotokoll](#) alusel on eraisikutel võimalik esitada inimõiguste komiteele individuaalkaebusi.

2025. aasta alguses võttis Riigikogu vastu [seaduse ühinemiseks ÜRO lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolliga](#), mis avab võimaluse pöörduda kaebusega [ÜRO lapse õiguste komitee](#) poole. Protokoll jõustus Eesti suhtes 27. juunil 2025.

Eesti ühines 2025. aastal ka ÜRO naiste õiguste konventsiooni ([naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni](#)) fakultatiivprotokolliga, mille alusel on võimalik esitada kaebusi selle konventsiooni järelevalveorganile ([ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komiteele](#)). Protokoll jõustus Eesti suhtes 17. oktoobril 2025.

ÜRO inimõiguslepingute alusel tegutsevast üheksast kaebemehhanismist on Eesti seega liitunud viiega (peale mainitud ka puuetega inimeste õiguste komitee ja rassilise

diskrimineerimise likvideerimise komitee). Uute kabevõimalustega ühinemine kaebuste hulka tõenäoliselt ei suurenda, arvestades Eestis kasutada olevaid võimalusi oma õiguste kaitseks, EIKi kaebamise õigust ning inimeste varasemat praktikat ÜRO komiteede poole pöördumisel (20 aasta jooksul üheksa kaebust).

7.1 Üleminek riigikeelsele gümnaasiumiharidusele: Saaremägi vs. Eesti

ÜRO inimõiguste komitee menetluses on 2023. aastast kaebus, mis puudutab eestikeelsele õppele üleminekut ühes Tallinna koolis 2013. aastal (nr 4336/2023). Kaebaja on tuginenud kodaniku ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklitele 27 (vähemuste õigused), 26 (diskrimineerimise keeld) ja 17 (era- ja perekonnaelu puutumatus).

Inimõiguste komiteele esitati kaebus 19. aprillil 2019, kuid riigile vastamiseks edastati see 5. aprillil 2023. Riigisisene kohtumenetlus oli lõppenud 7. novembril 2016, kui Riigikohus jättis kaebaja kassatsioonkaebuse menetlusse võtmata. Kohtuasi puudutas kaebaja nõuet tühistada Vabariigi Valitsuse 30. septembri 2015. aasta korraldus nr 411 „Tallinna Tõnismäe Reaalkoolile venekeelseks õppeks loa andmisest keeldumine“.

Eesti esitas vastuväited kaebuse lubatavusele 2023. aasta suvel ja palus lubatavuse küsimuse otsustada eraldi enne asja sisulist lahendamist. Komitee ei ole oma menetluslikest otsustustest teada andnud.

Riigikeelse hariduse vastustamiseks on pöördutud ka ÜRO inimõiguste eriraportööride poole ([AL EST 1/2023](#)).

7.2 Patronüüm passis: Rusakov vs. Eesti

Menetlus 2019. aastal valitsusele vastamiseks edastatud Mstislav Rusakovi asjas (nr 3583/2019) jätkus ka 2025. aastal tajutava edasiminekena. Avaldaja kaebas pakti artiklite 17, 26 ja 27 alusel selle peale, et tema isanime ei kantud isikut tõendavasse dokumenti. Nimelt taotles avaldaja Eesti Vabariigi passi väljastamisel selles ametlikult tema isanime märkimist. Avaldaja viitas, et tema sünnitunnistusel oli isanimi märgitud, kuid kui ta sai Eesti passi, siis seal isanimi puudus. Avaldaja leidis, et selliselt on meelevaldselt sekkunud tema eraellu. Samuti leidis ta, et on oma etnilise päritolu tõttu ebasoodsamas olukorras võrreldes teiste Eesti Vabariigi elanikega. Avaldaja viitas Eestis elavatele venelastele, ukrainlastele ja valgevenelastele, kelle jaoks on isanimi samuti oluline osa täisnimest.

Eesti esitas lõplikud seisukohad selles asjas 12. juulil 2021. Inimõiguste komitee on teatanud menetlusosalistele, et ei vaja rohkem lisainformatsiooni ja on valmis avalduse üle otsustama.

Samal teemal on rassilise diskrimineerimise likvideerimise komitee 2020. aastal tunnistanud ühe kaebuse vastuvõetamatuks (kaebus nr [64/2018](#), 6. august 2020, CERD/C/101/D/64/2018). Komitee nentis, et kaebaja ei esitanud ühtegi konkreetset näidet selle kohta, et isanime puudumine tema isikut tõendaval dokumendil oleks seadnud ta avalikus elus oma õiguste kasutamisel ebavõrdsesse olukorda võrreldes teiste Eesti kodanikega. Samuti ei esitanud kaebaja näiteid selle kohta, millist negatiivset mõju on isanime puudumine ametlikus isikut tõendavas dokumendis avaldanud tema eraelulistele suhetele vene vähemuse hulgas ja eelkõige vene vanausuliste kogukonnas.

7.3 Õigus valitud kaitsjale kriminaalmenetluses: Zeynalov vs. Eesti

Endiselt on ÜRO inimõiguste komitees pooleli järelevalve 17. detsembril 2015 asjas Zeynalov vs. Eesti Vabariik (nr [2040/2011](#)) avaldatud seisukoha täitmise üle. Komitee leidis selles asjas, et Eesti rikkus õigust kaitsta end valitud kaitsja abil (kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 14 lõike 3 punkt d), kuna avaldaja valitud Aserbaidžaaani advokaadilt oli võetud õigus avaldajat kriminaalmenetluses esindada.

Valitsus on korduvalt esitanud komiteele informatsiooni rikkumise heastamist võimaldavate meetmete kohta. Komitee ei ole seni andnud hinnangut, kas riigi võetud meetmed on olnud heastamiseks piisavad ja tõhusad. Viimati selgitas Eesti 2023. aastal vastuseks kaebaja 2022. aasta pöördumisele veel kord, et tuvastatud rikkumised on kõiki asjaolusid arvestades parimal võimalikul moel heastatud (isik taotles teistmist, kuid selleks ei olnud alust; sisuliselt varalisest karistusest vabastamine; ennetähtaegne vabastamine) ja kehtivat õigusraamistikku järgides on sarnaste juhtumite kordumine välistatud. Seda arvestades on komiteel võimalik oma sisemiste menetlusjuhiste kohaselt järelevalvemenetlus lõpetada.